Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 154 (16377) | 1983 оной июлиин 5, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

ЭНДЭ
ОХО
ЕРЭЭ

...эсхон hууринуудай хүн зониие, пред-
...аан болон организацинуудай хүдэлмэ-
...үгэдын хэрэгтэ хабаадуулха, элсүүлхэ
...утадуудай нютагай Советүүд баhал го-
...эхэ уялгатай.

...эжээл бэлэдхэлгэдэ хабаатай бү-
... тэрээнлэ бэлдэхэ хүдэлмэридэ тон
...гаар хандаха, үдэр бүхэндэ халуун
...ухала. Колхоз, совхозуудай хэр зэргэ
...эр, эмхитэйгээр, саг соонь энээниие
... үбhэ болон бусад тэжээл бэлэдхэлгын
...татайгаар шиидхэгдэхэ бшуу.

КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

1983 ОНОЙ УРГАСА ХУРЯАЛГЫЕ, ХҮДӨӨ АЖАХЫН ПРОДУКТНУУД БОЛОН ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЫЕ ХАНГАХА, 1983-1984 ОНУУДАЙ ҮЕДЭ МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЫЕ АМЖАЛТАТАЙГААР ҮНГЭРГЭХЭ ТАЛААР БЭЕЛҮҮЛЭГДЭХЭ НЭМЭЛТЭ ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ

КПСС-эй ЦК-гай 1983 оной июниин 6-да, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1983 оной апрелиин 21-дэ, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1983 оной майн 20-до абаhан «1983 оной ургаса хуряалгые, хүдөө ажахын продуктнууд болон тэжээл бэлэдхэлгые хангаха, 1983-1984 онуудай үедэ малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ талаар бэелүүлэгдэхэ нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай» тогтоолнуудые дүүргэлтэ болгон, **КПСС-эй обкомой бюро ба Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет иигэжэ тогтообо:**

КПСС-эй ЦК-гай «1983 оной ургаса хуряалгада бэлдэхэ ба тэрэниие үнгэргэхэ тухай» бэшэгые коммунистнуудай дунда, колхоз болон совхозуудай, хүдөө ажахын бусад предприятинуудай ажалшадай дунда ойлгуулха хүдэлмэри үргэнөөр эмхидхэхыень, ургаса хуряалгада, тэжээл бэлэдхэлгэдэ саг соонь бэлдэхэ, эмхитэйгээр үнгэргэхэ, 1983—1984 онуудай малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ хэрэг хангахыень Хүдөө ажахын ба Эдеэ хоолой промышленностиин министерствэнүүдые, Госкомсельхозтехникые, «Бурятплодоовощхоз» нэгэдэлые, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлдэхэ ба шанарай талаар республиканска инспекциие, «Птицепром» трестые, талханай продуктнуудай республиканска управлениие, Буркоопсоюзые, КПСС-эй горкомууд болон райкомуудые, райгүйсэдкомүүдые, районуудай агропромышленна нэгэдэлнүүдые, колхоз, совхозуудай, бэлэдхэлэй, транспортна эмхи зургаануудай партийна организацинуудые, хүтэлбэрилэгшэдые уялгалба. Тэрэнэй түлөө:

— үбhэ хуряалгын бүхы техникые июлиин 6 болотор, силос хуряалгын—июлиин 20 болотор, таряа хуряалгын—августын 10 болотор дүүргэхээр заhабарилгын хүдэлмэриие хурдадхаха нэмэлтэ хэмжээнүүдые абаха. Тиихэдэ хуряалгын агрегадуудые мэргэжэл hайнтай механизаторнуудаар бүридүүлхэ, хоёр халаанда хүдэлхэ томодхогдоhон хуряалга-транспортна комплекснуудые эмхидхэхэ, хуряалгын, зөөлгын болон хадагалалгын үедэ хүдөө ажахын продукциие гээлтэ хоролтодо оруулхагүй талаар шухала хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ;

—тэжээл бэлэдхэлгэ ба ургаса хуряалга дээрэ ажаллажа байhан хүдэлмэрилэгшэдые материальна талаар урмашуулгын тааруу зохид, ойлгосотой hонор хэмжээнүүдые хараалха. Тиихэдээ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1982 оной январиин 27-до абаhан, мүн РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1982 оной февралиин 4-дэ гаргаhан заабариин ёhоор тэжээл бэлэдхэлгэ ба ургаса хуряалга дээрэ ажаллагшадай нэмэлтэ болон шагналгын ажалай түлөөhэ хэрэглэн, хуряалгын хүдэлмэриие түргэн болзор соо, эрхим шанартайгаар хэhэнэй түлөө натуральна - түлөөhэ тогтоохо шухала;

—сагай эрхэ байдалые хараада абан, ниитын адууhа малые, эрхэтэдэй хамhабариин ажахын малые гүйсэд хангахаар тэжээл бэлэдхэлгын даабариие тодо болгохо, үбhэ хуряалгын, сенаж, силос, холимол силос дараха, ногооной гурил татаха болон бусад тэжээл бэлэдхэхэ түсэбые ажахы бүхэнөөр заатагүй дүүргүүлхэ хэрэг хангаха, тэрэшэлэн тэжээлэй шухала страховой нөөсэ байгуулха. Бүдүүн болон шэмэтэ тэжээлэй нөөсые элбэг ехэ болгохын тула доро, намаг налхитай газарай, ойн соорхойнуудай, таряалангай болон модоной захаархи ногооe гүйсэд дүүрэн ашаглаха, набшаhата тэжээл халаахай бусад зэрлиг ногоонуудые, овощой ургамалнуудай үлэгдэлнүүдые, хартаабхын эшэ гэхэ мэтые гүйсэд дүүрэн ашаглаха, тэрэшэлэн поли дээрэхи hолоомо дууhан суглуулжа абаха;

—тэжээл, хартаабха, үрэhэ хадагалдаг газарнуудые саг соонь бэлдэхэ, шэнээр бариха хэмжээнүүдые абаха. Тэжээлэй шанар hайжаруулгада онсо анхарал хандуулха. Үбhэ hалхяар үлеэлгэжэ түргэн хатааха, тюг болгон багсалха, үлтирэгдэhэн үбhэ бэлэдхэхэ, hайн шанартай ногооной гурил татаха, бүдүүн тэжээл үйрүүлхэ, багсалха, сенаж болон силостэ азот нэмэхэ, хартаабхаар хэhэн холимол силос хэхэ гэхэ мэтын түрүү арга дүршэл үргэнөөр хэрэглэхэ;

—ажахы бүхэндэ тэжээл элбэгээр абаха хэрэгтэ хуряалгын үедэ тэрэшэлэн зөөлгэ болон хадагалгын үедэ гээлтэ хоролтодо оруулхагүйн тула район доторхи бии байгаа бүхы хүнүүдые, материальна болон бусад арга боломжонуудые элсүүлхэ талаар партийна профсоюзай, комсомолой организацинуудай, нютагай Советүүдэй ябуулдаг эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэриие шангадхаха. Ажахынууд, бригаданууд, звенонууд хоорондын социалис мүрысөө үргэнөөр эмхидхэхэ, хуряалгын хүдэлмэриин түрүү дүй дүршэлые мэдээсэл дамжуулдаг али бүхы хэрэгсэлнүүдые хэрэглэн, үргэнөөр соносхожо байха.

Тэжээл бэлэдхэлгэдэ, ургаса хуряалгада жэгдэрэн орохо үе болотор ашаанай автомобильнуудые, автомобилиин болон тракторай тэргэнүүдые гүйсэд бэлэн болгохыень Хүдөө ажахын министерствые, Госкомсельхозтехникые, районуудай агропромышленна нэгэдэлнүүдые, колхоз болон совхозуудай, транспортна эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдые уялгалба. «Трансельхозтехникын» предприятинуудай автомобильна колоннонуудые эмхидхэхэ, ашаанай машинануудые хоёр-хоёр жолоошодтойгоор хангаха.

Шухала ушарай гараа хада, «Транссельхозтехникын» предприятинуудай автоколонноннуудые ургаса хуряалгын, тэжээл бэлэдхэлгын, хүдөө ажахын продуктнуудые тушаалгын үедэ нэгэ районhоо нүгөө райондо эльгээжэ байха (республикын Министрнүүдэй Соведэй зүбшэлөөр) эрхэ Госкомсельхозтехникэдэ олгогдобо.

Автотракторна паркын хүдэлмэриие таhалгаряагүйгөөр хангажа байхын тула колхоз, совхоз болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай складуудта хэрэгтэй түлишэ болон тоhодолгын материалнуудые хуряалгын хүдэлмэриин эхилтэр абаашажа үрдихыень Хүдөө ажахын, Мелиораци болон уhанай ажахын министерствэнүүдые, «Бурятплодоовощхоз» нэгэдэлые, Госкомсельхозтехникые уялгалба. Ажахынуудта нефть продуктнуудые хэрэглэлгын болон хадагалалгын хойноhоо шанга хиналта табиха, тэдэниие бэшэ тээшэнь гаргашалха ябадалые хорихо, түлишэ болон тоhодолгын материалнуудые нормын ёhоор гамтайгаар гаргашалха хэмжээнүүдые абаха. Июнь—октябрь hарануудта түлишэ болон тоhодолгын материалнуудые зөөлгые зохёогдоhон графигай ёhоор бэелүүлхэ.

Районно Советүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэй хэлсэжэ, хүдөө ажахын ургамалнуудые хуряахын тула хуряалга-зөөлгын комплекснуудые (отрядуудые) Сельхозтехникын районно нэгэдэлнүүдэй бүридэлдэ эмхидхэн байгуулхыень «Госкомсельхозтехникые» уялгалха.

Оньhото техникэ хангаха опорно пунктнуудые, баазануудые ажахы бүхэндэ эмхидхэхэ. Шухала хэрэгтэй запасной частьнуудаар, узелнуудаар, агрегадуудаар, мүн эбдэрhэн хуряалгын техникэ hэльбэн заhабарилха хүдэлмэри дары түргөөр ябуулхын тула тусхай автотранспортаар тэдэниие бүридүүлэн хангаха.

1984 ондо хүдөө ажахын ургамалнуудые тарижа ургуулхын тула хүдөө ажахын ургамалнуудай hайн шанартай өөhэдын үрэhэ хүрэнгөөр колхоз, совхозуудай ба хүдөө ажахын бусад предприятинуудай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангаха, страховой болон жэлhээ жэлдэ дамжан орохо үрэhэнэй фонднуудые байгуулха, мүн хүдөө ажахын ургамалнуудай hайн шанартай ба гибриднэ үрэhэ бэлдэхэ тогтоогдоhон түсэбүүдые дүүргэхэ талаар шухала хэмжээнүүдые абахыень Хүдөө ажахын министерствэдэ, «Бурятплодоовощхоз» нэгэдэлдэ, «Птицепром» трестдэ ба хамhабариин хүдөө ажахытай промышленна предприятинуудта даалгаха 1984 оной тарилгада элбэг хүрэхэ хартаабхын үрэhэ саг соогоо хааха.

Ороohото, хүдөө ажахын бусад ургамалнуудай хоморой шухаг, аша үрэ ехэтэй ба гибриднэ сортнуудые имагтал үрэhэндэ хэрэглэхэ.

Городой ба республикын организацинуудай, предприятинуудай 1070 автомобиль, тэрэ тоодо Буряадай транспортна управлениhээ — 400, «Госкомсельхозтехникын» ажахынуудhаа — 600, «Забайкаллес» нэгэдэлhээ — 50, «Бурятгеология» нэгэдэлhээ —10, авиазаводhоо 10 автомобиль 1983 оной ургаса хуряалгада хабаадуулха. Ургаса хуряалгада, тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадуулагдахаар колхоз, совхозуудта эльгээгдэхэ автомобильнуудые дурсагдаhан предприятинуудай болон организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ июлиин 10 болотор түгэс бэлэн болгохыень даалгаха. Тохёолдоhон ушар байдалтай тааралдуулан зохилдуулжа, республикын агропромышленна нэгэдэл (нүхэр Б. Николаев) дээрэ дурсагдаhан автомобильнуудые районуудаар хубаарилха ёhотой.

Гол үйлэдбэридэнь гарза хохидол ушаруулангүй, жолоошод болон заhабарилгын хэрэгсэлнүүдтэйнь хамта предприятинуудай, эмхи зургаануудай ба организацинуудай ашаанай автомобильнуудые, бортовой автоприцепүүдые ургаса хуряалгада элсүүлэн хабаадуулхыень Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедтэ, районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ зүбшөөхэ (Гүрэнэй аюулгүйе сахиха комитедэй, Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын, түмэр замай Улаан-Үдын отделениин, Элүүрые хамгаалгын министерствын, хэлхеэ холбооной управлениин, Үнгэтэ металлургиин, Нүүрhэнэй промышленностиин, Элшэ хүсэнэй ба электрижүүлгын, Эдеэ хоолой промышленностиин министерствэнүүдэй, мяха ба hүнэй промышленностиин нэгэдэлнүүдэй, Ой модоной, целлюлозо-картоной ба модо болбосоруулгын промышленностиин министерствын, «Бурятсельхозхимия» нэгэдэлэй автомобильнуудые энээндэ хабаадуулхагүй.

Тэрэнэй ямар албан зургаанда хабаатай байhанhаань дулдыдангүй, бүхы автомобильна транспорт хүтэлбэрилгые Буряадай транспортна управленидэ даалгаха.

Ургаса хуряалгада хабаадуулагдаhан автотранспортые бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхын тула нютаг нютагуудта диспетчерскэ пунктнуудые байгуулхыень Хүдөө ажахын министерствэдэ, «Бурятплодоовощхоз» нэгэдэлдэ, районно Советүүдэй, гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ даалгаха.

Тогтоогдоhон түсэбтэ даабаринуудые дүүргэлгэдэ hаад ушаруулангүй, 1983 ондо колхоз, совхозуудай хүдөө ажахын хүдэлмэриин эгээл сүлөө тухагүй үедэ хото городуудай ажал хэхэ аргатай хүн зониие, поселогууд болон хүдөөгэй hуурин тосхонуудай хүдэлмэришэдые, мүн промышленна, транспортна ба бусад предприятинуудhаа, эмхи зургаануудhаа, организацинуудhаа, хүдэлмэришэдые, трактористнууд-машинистнүүдые, бусад механизаторнуудые ба автомобильнуудай жолоошодые таряа тушаан абалгын предприятинуудай хүдэлмэридэ хабаадуулха (Нүүрhэнэй промышленностиин, Мал ажалай ба тэжээл үйлэдбэрилгын машина бүтээлгын министерствэнүүдэй, «Забайкалсельэлектросетьстрой» трестын, хүдөө ажахын түүхэй эд тушаан абадаг ба болбосоруулан буйлуулдаг Бэлэдхэлэй министерствын болон Буркоопсоюзай предприятинуудай, организацинуудай хүдэлмэришэдые, механизаторнуудые хабаадуулхагүй).

КПСС-эй Улаан-Үдын горком, городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитет районуудта хубаарилан эльгээхэ зорилготойгоор Улаан-Үдэ хотын предприятинуудта 405 тракторист-машинистые hурган бэлдэхэ ёhотой.

КПСС-эй обкомой бюрогой ба Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой ёhоор, дээдэ hургуулинуудай студентнэрые (нэгэдэхи ба hүүлшын курснуудые оруулангүй), ахалагша классуудай, тусхай дунда hургуулинуудай (hүүлшын курснуудые оруулангүй) hурагшадые, мүн техническэ мэргэжэлэй училищинуудай (дунда эрдэм олгодог техническэ мэргэжэлэй училищинуудые оруулангүй) hурагшадые 1983 оной хүдөө ажахын хүдэлмэридэ элсүүлэн хабаадуулха.

Энэ тогтоолтой зохилдуулан, хүдөө ажахын хүдэлмэридэ хабаадахаяа ерэhэн дээдэ hургуулинуудай студентнэрые, техническэ мэргэжэлэй училищинуудай hурагшадые hайнаар угтажа абаад, гэр байраар, эдеэ хоолоор, соёлой ажаhуудалай ба медицинскэ талаарнь hайнаар хангаха.

1983 оной ургасын продукци тушаажа абахын тула бии байгаа баазануудые, складуудые байгша оной августын 1 болотор түгэс бэлдэхыень хилээмэнэй продуктнуудай управлениие, «Бурятплодоовощхоз» нэгэдэлые, Буркоопсоюзые, Худалдаа наймаанай министерствые, Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедые уялгалха. Ороohо таряа, хартаабха болон овощ саг соогоо тушаажа абаад, hайнаар хадагалхыень, болбосоруулхыень, овощой продукци болон хартаабха хүн зондо үргэнөөр худалдахыень хангаха шухала.

Хүдөө ажахын министерство, «Бурятплодоовощхоз» нэгэдэл, «Бурятцелинстрой» трест, «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэл, Госкомсельхозтехникэ, 56-дахи оньhожоруулагдамал колонно 1983 оной түсэбөөр хараалагдаhан малай байрануудые, тэжээлэй цехүүдые барижа, шэнэдхэн хубилгаха хүдэлмэреэ түргэдхэжэ, сентябрьhаа оройтуулангүй ашаглалгада тушаалгаяа хангаха зохихо хэмжээнүүдые абахаар уялгалагдаа. Тиихэдэ силос, сенаж дараха траншейнүүдые, ороohо таряа, үбhэ искусственна аргаар хатааха, ногоон тэжээл, тэжээлэй корнеплодуудые хадагалха складуудые 1983 оной августhаа хожомдуулангүй ашаглалгада тушааха болоно.

Малай байрануудые, малай фермэнүүдэй, тэжээл буйлуулан бэлдэхэ цехүүдэй түхеэрэлгэнүүдые саг болзортонь үбэлжэлгэдэ бэлдэжэ, малшадай байха гэр байра бэлдэхэ, мүн тэдэнэртэ соёлой-ажаhуудалай таарамжатай hайн эрхэ байдал байгуулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха эрилтэ табигдана.

«Госкомсельхозтехника» малай фермэнүүдэй, тэжээл шанаржуулан буйлуулжа бэлдэхэ цехүүдэй машина түхеэрэлгэнүүдтэ техническэ хангалга үнгэргэжэ, районуудай «Сельхозтехника» нэгэдэлнүүдтэ үбэлжэлгын эхилтэр малай фермэнүүдтэхи түхеэрэлгэнүүдые заhабарилхада хэрэгтэй болохо запасной частьнуудай, узел, агрегадуудай андалдан абаха жаса байгуулха болоно.

Мяханай промышленностиин нэгэдэл 1983 оной августын 1-hээ хожомдуулангүй—малай, шубуунай олоор тушаагдаха сагай эхилхэhээ урид—мяха буйлуулан гаргаха предприятинуудаа заhабарилжа бэлдэхэ, мүн хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэдээр хүсэд хангажа, мяханай комбинадуудай хүдэлмэриие таhалдуулангүй ябуулхаар эмхидхэхэ эрилтэ табигдаба.

Хүдөө ажахын министерство, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд үбэлжэхөөр хараалагдаhан бүхы малдаа 1983 оной ноябриин 1 болотор ветеринарна шалгалта хэжэ, үбшэ хабшанhаа hэргылхэ талаар ветеринарно-hэргылэмжын комплексно хэмжээнүүдые үнгэргэхөөр уялгалагдаа.

Түсэбэй ёhоор үсхэбэрилгэдэ хэрэгтэй эхэ малаа бүридхэхэдөө онсо анхарал хандуулха шухала. Бүхы фермэнүүдтэ бүдүүн, шэмэтэ тэжээл хүсэд хүрэхөөр нөөсэлжэ абаха зэргэтэй. Мүн малай уhалууриие найдамтайгаар хангаха шухала.

Бүхы фермэнүүдтэ, үбэлжөөнүүдтэ мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдые эдеэ хоолой зүйлөөр хангажа, соёлой-ажаhуудалай эрхэ байдал байгуулха, мүн үбэлэй үедэ малай ашаг шэмэ эрид нэмээхэ талаар амжалта туйлахын тула социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ эрилтэ табигдана.

КПСС-эй горкомууд, райкомууд, партийна организацинууд тэжээл бэлэдхэлгын, ургаса хуряалгын, тэрэшэлэн ерэхэ малай үбэлжэлгые эмхитэй hайнаар үнгэргэхын тула хүдөө ажахын органуудай, хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй харюусалгые дээшэлүүлжэ, ажалшадай дунда 1983 оной, мүн бүхы табан жэлэй түсэб, даабари амжалтатайгаар дүүргэхэ ба хүдэлмэриин бүхы участогуудта ажалай журам, эмхидхэл hайжаруулха талаар ажахын энэ кампаниин онсо шухала байhаниие үргэнөөр ойлгуулхаар уялгалагдаба.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗЪАА

«РСФСР-эй ГАБЬЯАТА ЭКОНОМИСТ» ГЭЬЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Экономическа хүдэлмэриин талаар габьяатай байhанайнь түлөө **«РСФСР-эй габьяата экономист»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Буряадай АССР-hээ

Самбарова Ольга Семеновнада — Статистическэ управлениин таhагай начальник.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1983 оной июниин 29.

АЛДАРТА ХҮНҮҮДЭЙ НЭРЭ ОЛГОГДОБО

Улаан-Үдын юрэнхы эрдэмэй 1-дэхи интернат hургуулида — **Мария Михайловна Сахьяновагай**, СССР-эй ДОСААФ-ай Буряадай областной комитедэй Улаан-Үдын нэгэдэмэл техническэ hургуулида Советскэ Союзай Герой **Илья Васильевич Балдыновай** нэрэ олгохо гэhэн тогтоол РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет баталан абаба.

ЭЛҮҮР ЭНХЫН АША ТУЬАДА

Москвада ревматологуудай Европын X конгресс хүдэлмэреэ түгэсхөө. Бүхы түби дэлхэйн 46 ороной эрдэмтэд-медигүүд, врачнууд ба элүүрые хамгаалгын национальна албануудай түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадаhан байгаа. Ревматизмтай тэмсэхэ талаар туйлагдаhан амжалтанууд, медицинын энэ hалбариин шэнэ шэгнэлнүүд тухай конгресс дээрэ хэлсэгдэбэ.

Баярай оршон байдалда конгрессые хааха ёhолдо ревматизмтай тэмсэл ябуулдаг Европын Лигиин президент Э. Мунте (Норвеги) үгэ хэлээ. Тус лигиин президентээр профессор Х. Матиес (ФРГ) hунгагдаба.

Ревматологуудай бүхэсоюзна бүлгэмэй түрүүлэгшэ, СССР-эй АМН-эй гэшүүн-корреспондент В. А. Насонова үгэ хэлээ.

Ревматологуудай Европын удаадахи конгресс дүрбэн жэлэй үнгэрхэдэ, Афинада болохо юм.

(ТАСС).

...ГОДСКО ОБЛАСТЬ ...hЭН ТУХАЙ

...эй ЦК гай Политбю-
...Р-эй Министрнүүдэй
...ын Нэгэдэхи орлогшо
...эй обкомдо партий-
...ын эдэбхитэдтэй уул-
...-эй ЦК гай июниин
... шиидхэбэринүүдые,
...эр Ю. В. Андропо-
... доторхи заабаринууд
...удые бэелүүлхэ талаар
...дэлмэри эмхидхэхэ
...га дээрэ зүбшэн хэл-
...шадань эршэдхэхэ, эр-
...алтануудые түргэнөөр
...бэриин хүсэнүүдые
...р хэрэглэхэ, ажалай
...хэ замууд тухай бо-

дото тодорхой хөөрэлдөөн болоо. Арадай хэрэглэмжын эд бараа бүтээлгые гансал ехэдхэхэ бэшэ, мүн тэрэнэй шанарые hайжаруулха шухала, түмэр замай болон автомобильна транспортын хүдэлмэриие, тэрэшэлэн элүүрые хамгаалгын ба гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэриие hайжаруулха шухала гээд тэмдэглэгдээ.

Г. А. Алиев подшипнигай ба оптико механическа заводуудые, леной комбинат, кружева гаргадаг «Снежинка» гэжэ нэгэдэл, «Родина» колхоз ошожо, харан байна.

Хүдэлмэришэдтэй, колхознигуудтай, предприятинуудай партийна болон ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэй тэрэ хөөрэлдөө. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ гол зорилгые шиидхэхын тула хүдэлдэг газартаа хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй даалгагдаhан хэрэгтэ үнэн сэхээр, зохёохы ёhоор хандахыень туйлаха шухала гээд тэмдэглэгдээ. Ажалша коллективүүдтэ гурим, журам, эмхидхэл ба харюусалга бэхижүүлхэ хэрэгтэй гээд онсолон заагдаа. Партиин эдэ эрилтэнүүдые дүүргэнгүйгөөр урагшаа дабшахын аргагүй.

Г. А. Алиев Череповецкын СССР-эй 50 жэлэй нэрэмжэтэ металлургическа заводто ошожо, «2000» гэhэн стан, хүйтэн прокадай цех хараба, 5-дахи доменно пеэшэнгэй барилгатай танилсаhан, хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдэй тогтоогдоhон болзортоо асарагдадаг, ажалай эрхэ байдалаар, ажаhуудалаар, худалдаа наймаа болон ниитын эдеэ хоолой ямараар эмхидхэгдэдэг, гэр байрын, соёлой-ажаhуудалай хэрэглэмжын объектнүүдэй барилгын хэр бэелүүлэгдэжэ байhаар hонирхобо.

Энэл үдэртөө Г. А. Алиев Москвагаа бусаа. (ТАСС).

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

АДУУШАДЫЕ АЖАХЫН ТООСООНДО ОРУУЛХА

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд дотор адуун һүрэгые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагданхай. Энэ талаар республика дотор хэдэн олон хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлһэнэй ашаар колхоз, совхозуудта адуу, моридой тоо толгой зарим тэды олошоруулагдаа, ашаг шэмэнь нэмээгдээ. Хэды иимэ һайшаалта хүдэлмэриин ябуулагдажа байгаашье һаань, хэгдэһэн ажалые шүүмжэлхы ёһоор харахада, энэ хүдэлмэридэ дутуу дунданууд бии байһаар.

Хүдөө ажахын энэ шухала һалбариие түргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ ямар дутагдалнууд дайралданаб гэжэ элирхэйлхэ, тодорхойлхо ушартайбди. Мүнөө республикын ажахынуудта түл үсөөнөөр абтана, эмэ адуун олоор һубайрна, мүн лэ гарза хоролтодо орохо ябадал олошорно.

Энэ ушарнууд юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд тус һалбарида үшөө һаналаа муугаар хандуулна. Дээрэ дурсагдагша дутагдалнуудые усадхахын тула нэн түрүүн адуушад, моришодые материальна болон моральна талаар урмашуулха хэмжээнүүд зохёогдохо ёһотой. Республикын олохон ажахынуудай адуун һүрэг эрхилэгшэдтэ тогтоогдомол ажалай түлбэри түлэгдэнэгүй. Мүнөө эдэнэрэй ажалайнь түлбэри колхоз, совхоз бүхэндэ ондо ондоо байха юм. Тиимэһээ адуушадта хэды толгой адуун һүрэг даалгагдахаб гэжэ үшөө тодорхойлогдоогүй байһаар.

Жэл ерэхэ бүри эдэнэрэй урда шэнэ зорилгонууд хараалагдана, харин ажалайнь түлбэри хуушан хэбээрээ үлэнэ. Иимэ байдал мүнөө сагай эрилтэдэ харюусажа шаданагүй. Эндэһээ адуушадай хүдэлмэринь урмашуулагданагүй.

Энээн тушаа оло дахин хөөрэлдөөн болодог, теэд энэ хэрэг шиидхэгдэнгүй орхигдошоно. Республикын зарим ажахынууд эрдэм наукын болон түрүү дүй дүршэлнүүдые үргэнөөр хэрэглэжэ, зарим тэды амжалта туйладаг байна. Эдэнэрэй жэшээе олоной үзэмжэдэ табихаар болоо гэжэ һанагдана.

Мүнөө республикын олохон колхоз, совхозуудай адуушадта, моришодто гансал адуун һүрэг харууһалһанайнь түлөө түлбэри үгтэнэ. Тиихэдэ эдэнэрэй түлбэринь хэдышье толгой адуу, моридые адуулһанһаа, ямаршье шанартай продукци үйлэдбэрилһэнһөө дулдыдадаггүй байха юм.

Энэ дутагдалаа һаяын сагта усадхаха талаар хэмжээнүүдые абаха ёһотой. Мүнөө үедэ хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудта чек хэрэглэхэ ажахын тоосооной гурим нэбтэрүүлэгдэжэ байнхай. Иигэжэ хүн бүхэн хүдэлхэдөө, үйлэдбэрилжэ байһан продукциингаа үнэ сэн болон гаргашынь хэмжээе мэдэхэһээ гадна алмалтын арга боломжонуудые бэдэрэн, экономикодо өөрынгөө нүлөө оруулдаг болохо ха юм. Иимэ аргаар ажаллаһан малшад түсэб дүүргэһэнэйнгээ, һайн шанартай продукци үйлэдбэрилһэнэйнгөө түлөө материальна болон моральна талаар урмашуулагдана, нэмэлтэ түлбэри абана. Гансал адуушад иимэ түлбэридэ оруулагдаагүй байһаар. Ушар иимэһээ энэ гуримые һаяын сагта адуушадай хүдэлмэридэ нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй.

Мүнөө сагта адуушад, моришодой тарифна салингынь бэшэ малшадтал адляар 25 процентээр дээшэлүүлэгдэнэгүй. Юундэб гэхэдэ, эдэнэр чековэ гуримда орожо, жэлэй һүүлдэ абаһан продукциингаа түлөө тоосоо хэдэг болоодүй. Мүн лэ тэдэнэртэ даалгагдаһан адуунай шэгнүүрые нэмээхэ талаар тусхай даабари үгтэнэгүй. Энээнһээ боложо, түсэбһөө гадуур продукци үйлэдбэрилэгдэһэнэйнь түлөө салиндань 20 процент хүрэтэр нэмэлтэ түлбэри түлэгдэнэгүй. Адуушад гаргаша багатайгаар, амжалта ехэтэйгээр хүдэлһэндөө нэмэлтэ салин абадаг болоогүй байна бшуу. Үшөө эдэнэр харууһалжа байһан адуун һүрэгөө гарза хоролтогүйгөөр харуулжа, таргалуулжа шадаһандаа натуральна нэмэлтэ түлбэридэ хүртэхэ эрхэтэй. Мүнөө үедэ энэ һалбарида мал ажалай I—II классай мастернууд үшөөл үсөөн. Тэдэнэрэй харюусалгатай хаһаяа, жэшээлхэдэ, малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар түгэсхэхэдэнь, нэмэлтэ түлбэри үгтэнэгүй.

Эдэ бүгэдые хараанжа, адуун һүрэг эрхилэгшэдтэ малай үбэлжэлгые нэгэшье толгой гарза хоролтогүйгөөр үнгэргэһэнэйнь, адуу моридойнгоо ашаг шэмыень нэмээжэ шадаһанайнь түлөө эдэнэрэй һарын салинда 10 процент хүрэтэр, апрель—май һарануудта түл түрэсээ һайнаар абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлһэндэнь салин дээрэнь 25 процент болотор нэмэлтэ түлбэри үгтэхэ ёһотой.

Энэ талаар Яруунын районой «Витимский» совхоздо ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдажа байна. Тус ажахынхид адуушадтаа салин хүлһыень түлэхэдөө нэмэлтэ түлбэринүүдые үгэдэг болонхой.

Адуушадай үйлэдбэрилһэн продукциингаа түлөө түлбэри абаха гуримда ороходонь, олохон шалтагаанууд һаад ушаруулна. Эдэнэй нэгэниинь гэхэдэ, адуун һүрэг шэгнэхэ ябадал бэрхэтэйдэ тоологдодог. Харин «Витимский» совхозойхид энэ хэрэгые ондоогоор хэрэглэжэ эхилэнхэй. Жэшээлхэдэ, эдэнэр һүрэгһөө нэгэ наһатай, адли шэгнүүрэй бэетэй гурба—дүрбэн бүлэг адуу таһалаад, зунай зулгы һайхан сагта бэлшээридэ абаашахынь урда тээнь, мүн һүүлдэньшье шэгнэжэ үзэнэ. Үшөө мяханай комбинадта тушааһан малайнгаа шэгнүүрыень мэдэжэ абалсана. Иимэ аргаар һүрэгэйнгөө адуу моридой шэгнүүрыень элирхэйлжэ шададаг байна. Иигэжэ тэдэнэртэ жэлэй туршада тусхай даабари үгтэдэг юм.

Иимэ ушарта адуушадай бригадануудые хамтын подрядай гуримда оруулжа, жэлэй һүүлдэ абаһан продукциинь зэргээр ажахытай тоосоо хэхэдээ, салин хүлһөө абахаһаа гадна эдэнэр адуу моридойнгоо тоо толгойе олошоруулхын, һайн шанартай продукци абахын, ажалай болон материальна гаргашые хорообхын түлөө оролдохо ушартай. Иигэжэ ажаллахадаал, адуун һүрэг эрхилэгшэд түсэбэй дүүргэлтэдэ, гаргаша багатайгаар эрхилэлгэдэ һаналаа хандуулха болоно. Гансал энэ түрүү арга адуушадай ажалые һайжаруулжа шадаха гэжэ һанагдана.

Манай институдай багшанар, студентнэр тус ажахыда адуун һүрэг эрхилэлгэдэ һүүлэй арбан жэлэй туршада эрдэмшэнжэлгын ба ороной түрүү дүй дүршэлнүүдые нэбтэрүүлхэ хүдэлмэринүүдые үргэнөөр ябуулна. Тиихэдээ тэдэнэрые хамтын подрядай гуримда оруулха талаар нилээд туһаламжа хүргэгдөө. Энэл совхозой түрүү адуушад А. С. Дружинин, В. А. Волков гэгшэдэй даадаг бригаданууд ажахынгаа бэшэ малшадтаяа адли гаргаша багатайгаар продукци үйлэдбэрилһэндөө, жэлэйнгээ түсэбые үлүүлһэндээ, энэ ажалдаа олон жэлдэ хүдэлһэндөө нэмэлтэ түлбэри абадаг болонхой. Эдэнэрэй энэ һайшаалта хүдэлмэриие республикын бусад ажахынуудта жэшээ болгон харуулхаар гэжэ һанагдана.

«Витимский» совхозойхидой үшөө нэгэ һайн баримтые дурдамаар. Эндэхи адуушад адуун һүрэгөө үбэлэй—хабарай үедэ тэжээлээр хангахын тула тэдэндэ тусхай хорёологдоһон зелёнкын поли үгтэдэг юм. Иигэжэ тэдэнэр хабартаа түрэхэ гүүнүүдтээ энэ сэнтэй тэжээл нэмэжэ эдюулдэг байна. Гансашье гүүнүүдтэ бэшэ, мүн залуушье малда тэрэниие үгэлсэхэдэ ехэл зохисотой.

Хэрбээ энэ ажалые экономическа талаар хараад үзэхэдэ, тиимэшье үнэтэй болодоггүй. Тодорхойлбол, зелёнко ургуулха бүхы хүдэлмэринь технологическа картын ёһоор 30,5 мянган түхэригтэ болоно. Гансал хуряалгада 22 мянган түхэриг мүнгэн гаргашалагдадаг байна. Эдэ ажалай зарим хубииень адуушадта даалгажа үгөө һаа, энэ хүдэлмэринь ехэл үнэгүйгөөр бүтэхэ жэшээтэй. Үшөө тэдэнэр тэрэнэй хажуугаар өөһэдтөө үбһэ бэлэдхэдэг юм. Энэ аргые хоёрдохи жэлээ хэрэглэжэ байһан тус ажахынхид адуунай хямдахан сэнтэй мяха үйлэдбэрилжэ абана.

Би үшөө нэгэ асуудалда тогтохо хүсэлэнтэйб. Адуу үсхэбэрилгын ашаг үрые дээшэлүүлхын тула селекционно-племенной хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха хэрэгтэй. Энэ талаар республикын ажахынуудта дутуу дунданууд бии байһаар. Хүршэ Яхадай АССР-эй ажахынууд энэ хэрэгые нилээд гуримшуулһан байна.

Манайда мяхалиг владимирска үүлтэрэй азарганууд хэрэглэгдэнэ. Иимэ малай түл ехэл аалияар тобиржоно, түлжэнэ. Харин нютагай үүлтэрэй адуу морид түхэреэн жэлэй туршада хагдаар эдеэлээд ябана ха юм.

Республикын колхоз, совхозууд азаргануудые зүбөөр хэрэглэхэ хэрэгтэ һаналаа муугаар хандуулна. Эдэниие ажахынуудта аяар 10—12 жэлэй туршада хэрэглэнэ. Энэ яажашье боломоор бэшэ гэжэ һанагдана. Ондоо һүрэгэй һайн азаргануудай үсөөн байһанһаа олон гүүн һубайрна. Эгээл тиимэһээ тааруу үүлтэрэй азаргануудые, гүүнүүдые үсхэбэрилхэ талаар республикын плем-нэгэдэл ажахынуудта туһаламжа үзүүлхэ ёһотой.

Адуун һүрэгтэ племенной хүдэлмэриие республикын плем-нэгэдэл эрхилхэ аад, тэрэнээ гартаа абаадүй байһандань голхормоор. Энэ дутагдалаа тэдэнэр һаяын сагта усадхаха хэмжээ ябуулгануудые хараалха байһандань батаар найдагдана.

Унагадые эхэһээнь таһалха асуудал мүн лэ дары шиидхэгдэхээр болоһоор үнинэй. Һүүлэй үедэ адуушад, моришод, «Европын классическа арга» гэхэ гү, али унагадаа һүрэгтэ һөөргэнь бусаалтагүйгөөр таһалха арга хэрэглэдэг болонхой. Тиихэдэнь үүлтэртэ болон хүдэлмэридэ хэрэглэгдэдэг адуунда энэ аргын болохо һаа, харин хээрын бэлшээридэ ябадаг һүрэгтэ хэрэглэхэдэ ажахынууд экономическа талаар ехэ хохидолдо ородог байна. Харин республикын колхоз, совхозуудай адуушад түлнүүдээ эхэһээнь саг зуурада таһалаад, һүүлдэнь һүрэгтэнь, һөөргэнь ниилүүлдэг заншалтай юм. Тусхайлбал, эдэнэр унагадаа октябрь соо нэгэ һарын туршада эхэһээнь амяарлан таһалжа байлгахадань, гүүнүүдэй дэлэнгынь шэргэдэг, унагад эхэеэ хүхэхэеэ болидог байна.

Унагадые һүрэгтэнь һөөргэнь бусаангүйгөөр түлжүүлхэдэ эдээндэ айхабтар ехэ тэжээл хэрэгтэй болохо юм. Тиигээдшье тэдэнэр зэрлигшэжэ, һүүлдэнь һүрэгтэеэ ниилэжэ үгэдэггүй. Үшөө унагад һахуу, нарбайн үбшэндэ дайрагдажа, ехэхэн хохидолдо ороно. Тиимэһээ энэ арга манай эндэхи эрхэ байдалда тааранагүй гэхээр.

Республикын колхоз, совхозуудай адуушад энэ жэлдэ бригадна подрядай гуримаар хүдэлжэ, даалгагдаһан һүрэгэйнгөө тоо толгойе олошоруулха, эдэнэйнгээ ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ бүхы арга боломжонуудаа, хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлхэ байһандань батаар найдагдана.

А. ДУЛГАНОВ,
Буряадай хүдөө ажахын институдай багша.

Мысовая станциин рельснүүдые гагнадаг поезд Зүүн-Сибириин түмэр замай предприятинуудай соо онсо һуури эзэлдэг юм. Юуб гэхэдэ, энэ хадаа оройдоол ганса иимэ предприяти бшуу.

— Поезд 1964 ондо байгуулагдажа, хүдэлмэреэ эхилээ һэн. Гол зорилгомнай гэхэдэ, хуушарһан рельснүүдые, мүн заводой үйлэдбэриһөө голодоһотойгоор гаргагдаһан рельснүүдые заһабарилга болоно. Бүхы рельснүүдые нэгэ адли хэмжүүрэй — 25 метр утатай болгоод гаргадагбди. Түсэбнай тодорхой. Байгша оной түрүүшын кварталда 7 километр утатай рельс заһабарилан гагнаабди,— гэжэ поездын ахамад инженер Виктор Яковлевич Курнос хөөрэнэ.

Эндэхи гол мэргэжэлтэд гэхэдэ, гагнууршад, рельс үргэдэг техникэ хүдэлгэдэг строповщигууд, станочнигууд юм. Хамта дээрэ 130 хүнһөө коллектив бүридэнэ. Хуушарһан аад, хэрэглэмжэһээ гүйсэд гараадүй рельснүүд заһабарилагдаһанай удаа БАМ руу, мүн ороной промышленна предприятинуудта эльгээгдэдэг юм. Жэшээлхэдэ, ой модоной ажахынуудта, шахтануудта, шулуу нүүрһэ малтан абадаг газарта һалаа түмэр замуудые барилгада, заһабарилгада хэрэглэгдэдэг бшуу. Һүүлэй үедэ «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-заһабарилгын 581-дэхи поездын захилаар рельснүүд олоор эльгээгдээ. Һайшаалтайнь гэхэдэ, байгша оной нэгэдэхи кварталай дүнгүүдээр тус коллективтэ ВСЖД-гэй дамжуулгын Улаан туг барюулагдаһан байна.

Гэхэтэй хамта, гагнууршад түмэр замай 10-дахи дистанциин хүдэлмэридэ горитой туһаламжа үзүүлдэг. Түмэр замай далангай дээдэ хубиие заһабарилгада тэдэнэр хабаададаг юм. Т-74 түхэлэй трактор хэрэглэн, рельснүүдые хуушан түхэлдэнь оруулха, гагнаха харюусалгатай хүдэлмэри ябуулдаг. Рельснүүд дээрэ бии болоһон болдог солдогуудые харуулдан абадаг, мүлидэг, хонхосог ялхи газарнуудыень тэгшэлдэг тусхай техникэ бии юм.

Контактно-гагналгын цех, рельс мүлидэг поезд, хайлуулан гагнадаг колонно гэһэн гурбан томо хүдэлмэриин участогуудые илгаруулмаар. Онһожоруулга хаа-яагүй гүйсэд хэрэглэгдэбэшье, нилээд бэрхэшээлтэй, хүшэр ажал ааб даа. Адар томо, хүндэ гэгшын рельснүүд ашаглалгада бэлэн болгогдоод, ябталагдан ашагдана. Эндэшье ехэл һэргэг, һонороор хүдэлхэ, техникын аюулгүйе сахиха хэрэгтэй.

ОНСО ҮҮРГЭТЭЙ ҮЙ[...]

— Эрхим участогаймнай хүдэлмэришэдтэй танилсыт. Рельс мүлидэг поезд партиин XXVI съездын нэрэмжэтэ коллективэй нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй юм. Социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэд, үйлэдбэриин асуудалнуудые бодотоор ойлгодог, машина, техникэдэ эзэн ёһоор хандадаг хүнүүд эндэ олон,— гэжэ В. Я. Курнос хөөрөөнэйнгөө үедэ дурадхаа һэн.

Нээрээшье, предприятиин байгуулагдаһанһаа хойшо нэгэл газартаа үнэн сэхээр хүдэлжэ байһан хүнүүдые һайшаан дурдангүй гаража болохоор аал? Ажалай, дайнай ветеран, механик Анатолий Лаврентьевич Багнин, гагнуулиин шанарые шалгадаг дефектоскопист Галина Николаевна Чаденкова, гагнууриин машиные заһабарилагша Дмитрий Иванович Балдин, электро-гагнууршан Лев Георгиевич Суходольский гэгшэд урагшатай, урматай ажалаараа шалгаран, гансашье коллектив соогоо бэшэ, мүн Мысовая станциин түмэр замшадай дунда хүндэтэй болонхой. Предприятиин түлөөлэгшэд түрүү дүй дүршэл халан абахаар ондоо хото, городуудаар ябадаг юм. Ярославльдахи, Горькидохи рельснүүдые гагнадаг поезднуудай хүдэлмэритэй танилсанхай. Харин электро-гагнууршан А. А. Пустобаев һаяар Монголой Арадай Республика зорихонь. Улаан-Баатарай станциин түмэр замшадта хайлуулан гагналгын түрүү онол аргануудые харуулха, зохёохы ёһоной туһаламжа үзүүлхэ юм.

Рельс мүлидэг поездын коллектив халаанһаа халаанда, һараһаа һарада уялга, даабаринуудаа урагшатай бэелүүлнэ. Амжалтынь арга нүхэсэл гэхэдэ, хүдэлмэришэн бүхэниинь харюусалгаяа гүйсэд мэдэрнэ бшуу.

Энээниие туйлахын тула ойлгууламжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри бодото хэмжээндэ ябуулагдадаг.

— Оронноймнай социально-экономическа хүгжэлтын Гол шэглэлнүүд соо түмэр замай транспортые хүгжөөлгэдэ онсо анхарал хандуулагданхай. Манай коллективэй энэ хэрэгтэ сэхэ хабаатай һэн тула хараа зорилгонуудаа тодорхойлхо, үйлэдбэреэ эмхидхэхэ талаар үргэн хөөрэлдөө ябуулаа һэмди, — гэжэ поездын начальник В. В. Луцук хөөрөө бэлэй.

Тиимэл даа, хамһабариин шэглэлтэйшье һаа, энэ коллективнай түмэр замай транспортын хүдэлмэриие һайжаруулгада, промышленна предприятинуудай гүрэнэй даабариие дүүргэлтэдэ горитойхон нүлөө үзүүлнэ бшуу. Хэрбээ иимэ предприятиин хүдэлөөгүй һаань, хуушарһан гү, али голодоһотойгоор үйлэдбэрилэгдэһэн рельснүүд дахинаа түмэр түдэгэ боложо, заводуудта эльгээгдэжэ, хайлуулагдаха һэн аабза. Иигээд бодоод үзэхэдэ, хэды ехэ материал, электрын элшэ хүсэн алмагдана гээшэб.

Түмэр хэршэдэг, гагнадаг техникэ, үрэмдэлгын станок гэхэ мэтые дууһан хүлээлгэхэ, ашаглаха шадабаритай

ШЭНЭ АРГАДА—ҮРГЭН Х[...]

Ажалай эмхидхэлэй болон түлөөһэнэй шэнэ гурим болохо бригадна подряд нэбтэрүүлхэ талаар Онохойн модоной промышленна комбинадта ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Леспромхозуудай доодо складһаа комбинадтаа ута зандань модо автомобиляар зөөдэг экипажнуудай, тэрэ асарһан модыень хэм хэмжүүрээрнь тайран хюрөөдэдэг бригадануудай коллективүүд предприяти соогоо түрүүлэн ажалай эмхидхэлэй иимэ шэнэ гуримда ороһон байна.

Жэшээнь, КПСС-эй Загарайн райкомой бюрогой гэшүүн Иван Ильич Кузнецовой хүтэлбэрилдэг модо тайрадаг томодхогдоһон бригадын гэшүүд подрядай гуримда ороходоо хамта арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада миллион кубометр модо хюрөөдэн тайраха гэһэн социалис уялга абаа һэн. Энээгээр болоходо, жэл бүхэндэ 200 мянган кубометр продукци гаргаха ёһотой болоно.

Тус коллектив хэлэһэндээ хүрэнэ. 1981 ондо 203 мянган, 1982 ондо 209,8 мянган кубометр модо хюрөөдөө. Энэ жэлэй эхинһээ хэһэн хүдэлмэриинь дүн харахада, уялгаяа арбаад мянган кубометрээр уридшалжа ябана. Бригадын коллектив дотор ажалай журам сахилга һайн байдалтай, 54 хүдэлмэришэдтэй иимэ томо коллективтэ ажалай журам эбдэхэ, ниитын гуримһаа хадуурха ябадалай нэгэтэшье ушардаггүй байһаниинь тусгаар удхатай байна.

Ажалай эмхидхэлэй шэнэ гуримда ороһон коллективүүд алмалта, арьбалалтын түлөө эрид шууд тэмсэнэ. Эдэнэр эд хэрэгсэлнүүдые, алибаа материал болон электрын элшэ, түлишэ ехээр алмажа шадана. Тиимэ байха ёһотойшье. Алмагдаһан мүнгэ зөөриин горитой хубинь коллективэй гэшүүдтэ үгтэнэ ха юм. Энэмнай ёһотойл материальна урмашуулга болоно гээшэ ааб даа.

Ажалда хабаадалсаһанай коэффициентын ёһоор салин хүлһээ абадаг гуримтай болоһон хүдэлмэришэд ажалһаа хожомдохо гү, али огто га-

МАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

ХАРЮУСАЛГАТАЙ ХАҺА ЭХИЛЭЭ

Байгша оной июлиин 1-һээ Зэдын районой колхоз, совхозуудта хонидой нооһо хайшалха тон харюусалгатай хүдэлмэри эхилбэ. Энэ жэлдэ ажахынууд бүхыдөө 12.510 центнер (зачётно шэгнүүрээр) «сагаан алта» гүрэндөө худалдахаар хараална. Энэнь хонин бүридэ тоолохсдо, 3,3 килограмм болоно.

Энэ талаар ямар хүдэлмэриин хэгдээд байһан тухай районой бэлсэн ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдтэй манай корреспондент июниин һүүл багаар хөөрэлдэһэн байна.

КПСС-эй Зэдын райкомой хүдөө ажахын таһагай инструктор В. Б. ДАГБАЕВ:

— Манай районой ажахынууд гол түлэб нарин нооһото хони үсхэбэрилдэг мэргэжэлтэй юм. Ушар иимэһээ энэ һалбариие һаяын жэлнүүдтэ бүри түргэнөөр хүгжөөхэ, хүнгэн промышленностьда шухала түүхэй эд—нооһо элбэгээр үгэдэг хонидой тоо толгойе олошоруулха, гүрэндэ тушаагдаха «сагаан алтанай» шанарые улам һайжаруулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдадаг болонхой. Энэ талаар район дотор яһала ехэ хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэжэ байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ колхоз, совхозуудта хонидой нооһо хайшалха хүдэлмэри эхилээд байна. Энээндэ бүхы талаһаань һайсахан бэлдэжэ, эмхитэйгээр үнгэргэхэ, «сагаан алтаяа» граммшье гээлтэ, хоролтодо оруулангүйгөөр, эрхим шанартайгаар хайшалжа абаха гээшэ хүдөөгэйхидэй мүнөөдэрэй гол зорилгонуудай нэгэн болоно.

Районуудай хэдэн зуугаад хонишодой түхэреэн жэлэй туршада хүсэ шадалаа гамнангүй оролдоһоной үрэ мүнөө абтаха байна бшуу. Районой олохон хонишод, тэрэ тоодо Социалис Ажалай Геройнууд Г. Л. Рабдаев, Г-С. Цыремпилова, ажалай түрүүшүүл С. Ч. Бальжиев, Х. Ч. Дымбрылов, Р. Ц. Цыренов, Д. Б. Семенов болон бусад жэл бүри хонин бүриһөө 4,5—5,5 килограмм нооһо хайшалжа абадаг юм.

Имагтал энэ харюусалгатай кампанидаа һайнаар бэлдэһэнэй ашаар нёдондо зарим ажахынууд хонидой нооһо хайшалалгые эмхитэйгээр үнгэргэжэ шадаа һэн. Тусхайлбал, «60 лет Октября», «Коммунизм», XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозууд, Бооциин совхоз хүдэлмэриин 7—10 үдэр соо харюусалгатай хүдэлмэреэ түгэсхэһэн байна.

Үнгэрһэн жэлдэ районой колхоз, совхозууд гүрэндэ 12.780 центнер (зачётно шэгнүүрээр) нооһо тушаажа, түсэбөө үлүүлэн дүүргээ бэлэй. Хонин бүриһөө дунда зэргээр 3.370 грамм нооһон хайшалагдаа. Эдэ бүгэдын ашаар ажахынууд энэ продукци худалдалгаһаа 8—9 миллион түхэригэй ашаг олзо оруулһан байна.

Мүнөө жэлдэ бидэ нёдондонойнгоо дүй дүршэлые үргэнөөр хэрэглэжэ, бэлэдхэлэй пунктда нооһо худалдаха түсэбөө заатагүй дүүргэхэ хэмжээнүүдые хараалаанхайбди.

Байгша ондо район дотор бүхыдөө хайшалалгын 28, тэрэ тоодо 13 томодхогдоһон пункт хүдэлгэгдэжэ байна. Эндэ дүн хамта 286.800 хонидой нооһон абтаха юм. Иигэжэ гүрэндэ 12.510 центнер нооһон (зачётно шэгнүүрээр) тушаагдаха ёһотой.

Шалгалтын дүнгөөр харахада, зарим ажахынууд энэ хэрэгтээ хайша хэрэгээр хандаһаар. Мүнөө энэ бии байгаа дутагдалнуудаа һаяын сагта гүйсэд усадхаха ёһотойбди. Нэн түрүүн үшөө бэлэн болгогдоогүй пунктнуудаа дары бэлдэжэ, эндэ хүдэлгэгдэхэ бүхы оньһон түхеэрэлгэнүүдээ тодхохо, хүдэлгэжэ үзэхэ, шалгаха, дутуу дундануудыень түргэн усадхаха хүдэлмэринүүд хаа хаанагүй ябуулагдана. Ажахынуудай мэргэжэлтэд бүхы отаруудайнгаа хонидойнгоо нооһоной хэр хөөрэһыень тодорхойлоод байнхай. Хөөрөөдүй хонидой нооһыень хайшалжа огтолон болохогүй бшуу. Энэ жэлэй хабар, зунайнь ехэл хүйтэн байжа, бэеэр муушаг, үлбэр үбшэн хонидой, илангаяа түлгэнүүдэй нооһон үшөө хөөрөөдүй гэжэ элирүүлэгдэнхэй. Тиимэһээ энэ хүдэлмэреэ табан хоногоор хойшолуулхада, эдэнэй нооһонойнь сэбэр, нарин утаһанайнь гараса нилээд дээшээ байха болоно.

Нооһо хайшалалга дээрэ хүдэлхэ хүнүүдые зүбөөр бүридхэхэ гээшэ айхабтар шухала. Энэ жэлдэ хайшашадаар гол түлэб механизаторнуудые, гэрэй эзэн эхэнэрнүүдые, студентнэрые олоор табяабди.

Байгша ондо колхоз, совхозууд запчастьнуудаар, шэнэ хайшануудаар, хутага болон бусад зэр зэмсэгүүдээр, нооһо хэхэ амһартаар, мэшээгүүдээр, шэрээр гүйсэд хангагдаа. Ажахынууд өөһэдынгөө зүгһөө хайшалагдаһан нооһонойнгоо шанарыень зүбөөр тодорхойлхо, тусхай ГОСТ-ын эрилтээр наринаар хадагалха хүдэлмэри ябуулха болоно. Эдэ бүгэдые зүбөөр эмхидхэжэ шадабал, районой ажахынууд урдаа табиһан зорилгоёо амжалтатай бэелүүлжэ шадаха байна.

«Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ П. К. АМАГЫРОВ:

— Мүнөө хонидой нооһо хайшалха эгээл харюусалгатай хаһа бидэндэ хүрэжэ ерэбэ. Байгша ондо 26.350 хонидой нооһо хайшалжа, гүрэн түрэдөө 1150 центнер (зачётно шэгнүүрээр) «сагаан алта» худалдаха зорилго ажахын урда табигдана.

Энэ шухала кампаниие эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ хэрэгтэ ганса хонишод оролдохо бэшэ, мүн нооһо хайшалагшад, зөөгшэд, илгагшад, тоо бүридхэгшэд, лаборантнууд, мастер-наладчигууд, мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд бултаараа хабаатай. Эдэнэрэй хүсөөр лэ алтанай сэнтэй үргаса хуряагдахань гээшэ.

Манай колхозой гол һалбаринь хонин һүрэг болоно. Тиимэһээ жэлдээ ажахыһаа абтадаг бүхы продукциин 400—450 мянган түхэригэй продукцинь хонин ажалһаа ороно. Гансал, нёдондо бүхыдөө 400 гаран мянган түхэригэй продукци хонин ажалһаа абтаа. Тэрэнэйнь ехэнхи хуби нооһо худалдалгаһаа ороһон байха юм. Энэ үрэ дүн бэлэхэнээр туйлагдаагүй. Энэмнай олон гэжэлтэдэй, хонишодой хүтэлбэрилэгшэдэй, зоометмэргэжэлтэдэй, хонишодой хүсөөр, үсэд шангаар хүдэлһэнһөө болоо гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Манай колхоз нарин нооһото үүлтэртэ хонидые үсхэбэрилдэг ажахы юм.

Хонин ажал тухай хэлэхэ юумэн олон ааб даа. Би гансал «сагаан алта» хуряажа абаха тушаа тобшохоноор тогтсохомни. Ажахыдамнай хониной нооһо хайшалжа абаха гээшэ тон харюусалгатайда тоологдодог. Колхоздо хонидой нооһо хайшалха томо пункт бии. Эндэ 90 оньһон хайша хүдэлгэгдэдэг. Энэ харюусалгатай хүдэлмэри жэл бүри арбаад хоногой туршада хэгдэдэг юм. Байгша ондошье эды шэнээн саг соо үнгэргэхөөр хараалагдана.

Энэ хүнгэн хэрэг бэшэ. Бүхы арга боломжонуудаа элсүүлээд хүдэлжэ, һайн шанартайгаар, эгээл таатай хэһа сагтань, түргэнөөр хайшалбал, урдаа табигдаһан зорилгоо бэелүүлжэ шадахабди.

Мүнөө ажахымнай мэргэжэлтэд бүхы хонидоо үшөө дахин шалгажа, нооһонойнь хэр хөөрэһые тодорхойлжо дүүргэбэ. Тэрэнэй дүнгөөр, ямар, хэнэй отарын хонидой хэзээ хайшалагдаха байһан тухай график табигдаад, хонишодто дуулгагдаа. Эдэ үдэрнүүдтэ бүхы отарануудта хонидой хүл, толгойн нооһон хайшалагдажа байна.

Хэрэгтэй запчастьнуудаар, электромоторнуудаар ажахынуудые хангаха талаар районой «Госкомсельхозтехника» нэгэдэлэй зүгһөө энэ жэлдэ ехэ анхарал хандуулагдаа.

Мүнөө пунктда бэлэдхэлэй хүдэлмэри түгэсэбэ. Эндэ механизаторнууд, электригүүд Ж. Жамбалов, Г. Бадмаев, Б. Шарапов, В. Базаров гэгшэд ехэхэн ажал хэһэн байна.

Манай хонишод ойн баярта жэлдэ абаһан түсэбтэ даабаряа дүүргэхэ дүүрэн арга боломжотой. Энэмнай һаяхан үнгэрһэн КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэриие бэелүүлхэ, ороной хоол программые шиидхэхэ хэрэгтэ бидэнэрэй хубита болохо бшуу.

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь В. Д-С. БАТУЕВ:

— Хонидой нооһо саг соонь һайн шанартайгаар хайшалжа абалгада эмхидхэлэй хүдэлмэриин ехэ нүлөөтэй байдагынь мэдээжэ. Колхозой хайшалалгын гурбан пунктда хонидой нооһоной ямараар абтажа байһаниие, хэр хоорэһэниие шалгажа байха «шанарай постнууд» эмхидхэгдэдэг. Мүн лэ «сагаан алтаяа» түргэнөөр, гээлтэ хоролтогүйгөөр абаха хэрэгтэ ажахы дотороо дэлгэрүүлэгдэһэн социалис мүрысөөн, тэрэнэй дүнгүүдые үдэр бүри согсолжо, эрхимлэгшэдэй нэрэ хүндэдэ ажалай алдар солын туг үргэдэг, «сахилгаан» хуудаһануудые гарагдаг гуримнай ехэ аша туһатай байдаг гэжэ тоолонобди. Түрүүлжэ гарагшадта табан хоногой дүнгөөр колхозой правлениин, парткомой профкомой болон комсомолой организацинуудай зүгһөө Хүндэлэлэй грамота, мүнгэн шан барюулагдадаг юм. Энэшье жэлдэ энэ хэмжээ ябуулгануудаа бүри үргэнөөр эмхидхэхэбди.

Мүнөө жэлдэ гурбан пунктнай заһабарилагдажа дүүргэгдэбэ. Эндэ хүдэлхэ хүнүүд гүйсэд томилогдоо. Пунктнуудай начальнигуудаар дүршэл шадабаритай, энэ ажалда хэдэн жэлдэ хүдэлһэн Цыден-Дамба Дамдинович Балданов Үшөөтэдэ, Дамдин Санжиевич Сосоров Цагаатайда ажаллаха юм. Бэрхэ хайшалагшад, заһабарилагшад - тааруулагшад, нооһо илгагшад хүсэд хүрэхөөр олдонхой.

Байгша ондо бүхыдөө 33 мянган хониной нооһон хайшалагдаха түсэбтэй. Июнь һарын 27-до колхозой правлениин заседани дээрэ энэ кампанияа хайшан гэжэ үнгэргэхэ тушаа асуудал үргэнөөр хэлсэгдэһэн юм.

XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшын уялгые дүүргэгшэ А. С. ЦЫДЫПОВ:

— Бидэ байгша ондо хонидой нооһо хайшалалгада эртээнһээ бэлдэжэ, энээндэ хабаатай бүхы асуудалнуудые тон наринаар бодомжолжо, эмхидхэлэй яһала ехэ хүдэлмэри ябуулаабди. Ажахыдаа байһан хайшалалгынгаа пунктые заһабарилаабди. Эдэ үдэрнүүдтэ хонидой нооһые гурбадахи үдэрөө хайшалжа байна. Эндэ ажаллаха хайшалагшадаар имагтал дүршэлтэй, шадабаритай механизаторнуудые, мэргэжэлтэдые, гэрэй эзэн эхэнэрнүүдые, 9-дэхи, 10-дахи классуудай һурагшадые, студентнэрые томилообди. Хонидые барижа үгэхэ, нооһо зөөхэ, шэгнэхэ, тоо бүридхэл хэхэ, шанарыень тодорхойлхо, тюк болгон багсалха хүдэлмэридэ зохихоор хүнүүдые тааруулан табинабди.

Хонидой нооһо түргэнөөр, һайн шанартайгаар хайшалһан хүнүүдые урмашуулха хэмжээнүүд абтанхай. Энэ хүдэлмэриин эхилхын урда тээ эдэнэртэй суглаа үнгэргэжэ, эдээн тушаа ойлгуулжа үгэхэбди, социалис мүрысөөнэй гурим, тодорхой уялга олоной дуугаар баталан абахабди.

Мүнөө жэлдэ колхозой 27 отарын хонидой нооһон хайшалагдаха юм. Мүн 4300 эрэ зүһаг хонидой «сагаан алтан» абтаха байна.

Нооһо хайшалалгын пунктые даагшаар колхозой ахамад зоотехник Н. Г. Дамбаев томилогдонхой.

Д. ДОНДОКОВ
бэшэжэ абаба.

…АА НААДААР ДЭЛБЭРҺЭН ЗУНАЙ НАЙР

Президиумэй ба Министрнүүдэй Соведэй эльгээhэн амаршалга манай Буряад ороной хүнүүдтэ политическэ ба ажалай ехэ үүсхэл эдэбхи бадараба. Эндэ суглараагшадта, таанадаар дамжуулан республикынгаа бүхы ажалшадта сээшэдээ амжалтатай, элүүр энхэ, зол жаргалтай ябахыетнай хүсэнэб. Ойн баярта жэлэй «Сурхарбаанииё» нээгдэhэндэ сонсохоноб.

Манай республикын суута спортсменүүд: уласхоорондын классай спортын мастернүүд — барилдааша О. Алексеев, хүнгэн атледүүд Т. Позднякова, П. Яковлев, спортын мастернүүд — hур харбагша Д. Эрдынеев, гиир үргэгшэ Б. Харитонов гэгшэд мурысөөнэй туг үргэбэ.

ДААНЬ сурхарбаанай спортын программада ородог бүхэ барилдаагаар, гиир үргэлгөөр, hур харбалгаар, мори урилдаагаар түгэсхэлэй наадануud үнгэрэгдөө. Эдэ бүгэдын эхилхын урда тээхэнэ хүнгэн атледүүд урилдажа, суглаарагшадай анхарал татаhан байна.

— Эхэнэрнүүд — 1600 метртэ, эрэшүүл 3200 метртэ урилдаhан байгаа. Иимэ харгы дээрэ яhала hайн үрэ дүнгүүд харуулагдаа гээд тэмдэглэлтэй. Эхэнэрнүүд соохоо спортын мастер Евгения Ситникова 4.52,0 минута саг харуулжа, илалта туйлаба. Дэлхэйн түрүүшын чемпионадта тусхай программаар hорилго бэлэдхэл хэжэ байhан дээрэhээ Татьяна Позднякова заабол илаха гэhэн hорилго урдаа табяагүй гэжэ hананаб. Спортын мастер Г. Темников илахал ёhоороо илаба, — гэжэ [illegible] габьяата тренер Б. Д. Домнин хүнгэн атледүүдэй мурысөөнэй дүнгүүдые согсолбо.

Бүхэ барилдаан — сурхарбаанай гол зүйл мүн. Байгша ондо хэзээ хэзээнэйхиhээ олон гаhар хүсэтэй, гоё hайхан арга дүрэтэй, юрэдөөл, шандааhа шангатай барилдааша хүбүүд республикынгаа еэсэр 16 районhоо эндэ сугларжа, хаба шадалаа туршаhан байха юм. Тодорхойлбол хото, хүдөөгэй бүхы дээрээ 200 гаран барилдаашад сурхарбаанай чемпионой нэрэ солодо хүртэхын түлөө мурысэбэ. Тэдэнэр табан шэгнүүртэ (56, 64, 72, 82 болон 82-hoo дээшэ килограмм) тулалдаhан байна.

Хүдөөгэй барилдаашад соохоо эгээл хүнгэн шэгнүүртэ Олег Раднаев (Улаан-Үдын район) онсо шалгаржа, илалта туйлаба. Барадиев (Сэлэнгэ), Аюржанаев (Хэжэнгэ) удаадахи hууринуудые эзэлээ.

64 килограмм. Институт дүүргээд, түрэл Баргажанай районоо хүдэлхэеэ ошоhон спортын мастер Бадмажаб Гулгенов түгэсхэлэй мурысөөндэ Виктор Цыдыпыловые (Хяагта) гоггоон торонгой шуужэ, түрүү hуурида гараhан байха юм.

Удаадахи шэгнүүрнүүдтэ Б. Цыренгармаев (Улаан-Үдын район), Т. Цырендоржиев (Ярууна) болон Б. Бадмаев (Улаан-Үдын район) гэгшэд чемпионууд болоо. Р. Дылыков (Ярууна), В. Бубеев (Баргажан), С. Хахалов (Улаан-Үдын район), Ж. Лубсанов (Баргажан), В. Никифоров (Түнхэн), С. Бэдмаев (Сэлэнгэ) гэгшэд шангуудта хүртэбэ.

Ниислэл хотын барилдаашадай дундаhаа спортын мастернүүд: «Трудовые резервы» бүлгэмэй тренернүүд Ю. Дугаров, В. Цэдашиев, 7-дохи барилга-хабсаралгын управлениин инженер К. Пронькинов («Спартак»), Буряадай багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын кафедрын багша К. Балдаев, ВСТИ-гэй спортклубай түрүүлэгшэ М. Елбаскин («Урожай») гэгшэд илалта туйлаhан байна. И. Балтуков, Б. Будаев, А. Туракин (гурбуулаа «Трудовые резервы» бүлгэмhөө), Б. Юможапов («Урожай»), О. Алексеев, И. Гармаев гэгшэд шангай hууринуудые эзэлжэ, суглаарагшадай зүгhөө альга ташалгаар угтагдаа.

Абсолютна чемпионииё элирүүлхын тула хото, хүдөөгэй барилдаашад соохоо шэгнүүр бүхэндэ шалгарhан хоёр-хоёр хүн хаба шадалаа туршаhан байна. Тиин Игорь Балтуков (56 килограмм), Владимир Цэдашиев (64 килограмм), Баяр Цыренгармаев (72 килограмм), Кирилл Балдаев (82 килограмм) гэгшэд илажа гараа. Хүндэ шэгнүүртэ hонирхолтой, шанга тэмсэл болобо. Гаhар томо бэетэй М. Елбаскин И. Гармаев хоёр түрүүлэн уулзахадаа, Илья нүгөөдэеэ дүрэдөө абажа, шарбуулжархиhан байна. Удаань И. Гармаев О. Алексеевтэй барилдахадаа, 10 минута соо юушье хэжэ шадабагүй. Тиихэдэнь нүхэрhөө hураггүй бага шэгнүүртэй Олег Алексеевтэ илалта олгогдоhон байгаа.

Түгэсхэлэй мурысөөндэ «Трудовые резервы» бүлгэмэй тренер, спортын мастер Владимир Цэдашиев багжагар томо бэетэй барилдаашадтай уулзахадаа тунхарижа байнгүй, болгоомжотой наринаар, бодолтой сэсэнээр, эдэбхитэйгээр мурысэжэ, гартаа шэртэhэтэй, хүлдөө гохо дэгээтэй, өөрын онсо арга дүрэтэй байhанаа харуулаа. Тиигэжэ тэрэ уласхоорондын классай спортын мастер О. Алексеев, спортын мастернүүд Б. Цыренгармаев, К. Балдаев гэгшэдые хойно хойноhоонь бүдэрүүлээд, 1983 оной сурхарбаанай абсолютна чемпион боложо, утаhан бүhэтэй сэнхир хүхэ шэршүү торгон тэрлигээр шагнагдаба. Энэ амжалтадань манай бэрхэ тренернүүдэй нэгэн В. Н. Иванов ехэ габьяатай.

—Володя минии 1969 ондо туйлаhан амжалтые дабтаба. Юундэ минии гэнэбиб гэхэдэ, 60 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэн соохоо бидэ хоёр лэ иимэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэбэ ха юмбибди,—гэжэ манай республикын абсолютна чемпион — ШВСМ-эй ахалагша тренер, спортын мастер Виктор Васильевич Баймеев омогорхолтойгоор хөөрэнэ.

Тэрэ гэhэнhээ хойшо үнгэрhэн 15 жэл Г. Манжуев — гурба дахин, В. Вострецов, И. Гармаев, Б. Бадмаев—хоёр-хоёр удаа, В. Иванов, З. Буянтуев, Э. Эрдынеев гэгшэд нэгэ-нэгэ дахин абсолютна чемпионууд болоhон байна.

Хүдөөгэй барилдаашад соохоо Улаан-Үдын районхид илаба. Баргажанай, Сэлэнгын бүхэшүүл шангай hууринуудые эзэлээ. Городой командануудай дундаhаа «Трудовые резервы», «Буревестник», «Спартак» бүлгэмүүд түлөөлэгшэдые эрхимлэhэн байна.

ГИИР ҮРГЭГШЭДЭЙ мурысөөн хэрэхэдээ, хүнэй хаба шадалай, арга боломжын ямар ехэ байhанда ээлгүүдгүй гайхан тагнахаш. Энэ жэлдэ зуугаар 10 командын 50 гаран абарга хүсэтэй атлет хабаадаhан байгаа.

Зэдын районой Алцагай дунда hургуулиин багша, спортын мастер Базар Цыбикжапов hүүлэй жэлнүүдтэ ехэ амжалта туйлаа. Тэрэ спортын национальна зүйлнүүдээр Сибирь болон Алас Дурна зүгэй зоныын чемпион болоhон байна. Республикынгаа сурхарбаанда хэдэн удаа шалгарба. Гадна Б. Цыбикжапов гиир үргэлгые хүгжөөхэ талаар ехэ ажал ябуулна. Тиигэжэ Зэдын районой суглуулагдамал команда энэ жэлдэ онсо шалгаржа, түрүүшынхеэ илалта туйлаhан байха юм. Б. Цыбикжапов 67 килограммай шэгнүүртэ мурысэхэдөө, 113 очко абажа, түрүү hуури эзэлбэ. Тэрээнhээ гадна, Базарай hурган хүмүүжүүлдэг атледүүд — Алцагай совхозой жолоошон Булад Цырендоржиев (67 очкотой), Оёорой совхозой хонишон Будацырен Бадмаев (140 очкотой) гэгшэд илажа, республикын чемпионууд болобо.

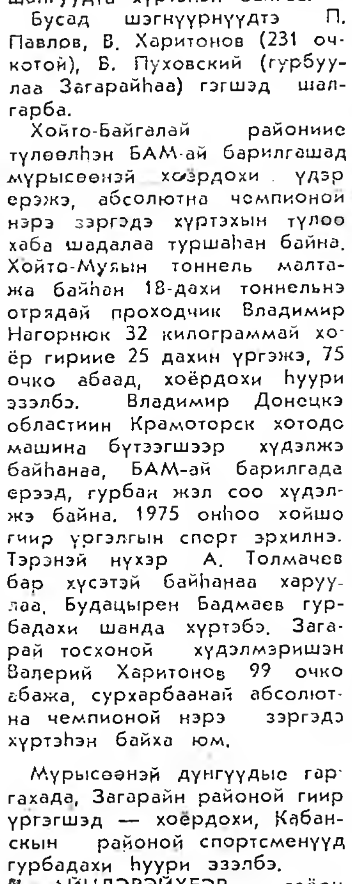
Эдэ шэгнүүрнүүдтэ Б. Долгов (Загарай), А. Котельников (Кабанск), Л. Дамбаев (Улаан-Үдын район), В. Бессонов (Кабанск), Д. Зайцев (Загарай), А. Корытов (Кабанск), гэгшэд шангуудта хүртэhэн байгаа.

Бусад шэгнүүрнүүдтэ П. Павлов, В. Харитонов (231 очкотой), Б. Пуховский (гурбуулаа Загарайhаа) гэгшэд шалгарба.

Хойто-Байгалай районииё түлөөлhэн БАМ-ай барилгашад мурысөөнэй хоёрдохи үдэр ерэжэ, абсолютна чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө хаба шадалаа туршаhан байна. Хойто-Муйын тоннель малтажа байhан 18-дахи тоннельнэ отрядай проходчик Владимир Нагорнюк 32 килограммай хоёр гиирэ 25 дахин үргэжэ, 75 очко абаад, хоёрдохи hуури эзэлбэ. Владимир Донецкэ областиин Краматорск хотодо машина бүтээгшэ хүдэлжэ байhан байна, БАМ-ай барилгада ерээд, гурбан жэл соо хүдэлжэ байна. 1975 ондо хойшо гиир үргэлгын спорт эрхилнэ. Тэрэнэй нүхэр А. Толмачев бар хүсэтэй байhанаа харуулаа. Будацырен Бадмаев гурбадахи шанда хүртэбэ. Загарай тосхоной хүдэлмэрилшэн Валерий Харитонов 99 очко абажа, сурхарбаанай абсолютна чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэhэн байха юм.

Мурысөөнэй дүнгүүдые гаргахадаа, Загарайн районой гиир үргэгшэд — хоёрдохи, Кабанскын районой спортсменүүд гурбадахи hуури эзэлбэ.

ҺАЙНДЭРЭЙХЕЭР гоёон ипподромой талмай урда үдэрнүүдтэ таhалгаряагүй шахуу ороhон хура бороогой hүүлээр ногоорон нэмжыжэ, зохидхоноор харагдана. Бүхэ барилдаашадай хүсэ шадалаа, бэлиг шадабаряа гарган тэмсэжэ байха үедэ барилдаанай хибэсэй хоёр захаар номо hаадагаа үргэлhэн торгон тэрлигтэй, буурал сагаан толгойтой шодогорхон ямаан hахалтай, үндэр наhатай үбгэд, мүнөөнэй спортын хубсаhатай залуу хүбүүд, басагад сэдьхэлээ хүдэлгэhэн янзатай hүндэлдэнэд.

Ипподромой хойгуурхи трибунада багтахысаа суглараанхай hүүhан оло мянган харагшадай альга ташалган доро мэргэн hур харбагша Батожаб Бальчинов, Виктор Немчинов гэгшэд урид татагдаhан зурууд тэмдэгэй урда зогсожо, мэргэнээ туршахаар түхеэрнэд. Сэлэнгын районой Кировэй нэрэмжэтэ совхозой түлөөлэгшэ Батожаб Бальчинов мүнөө жара наhатай. Тэрэ гушан жэлэй туршада hур харбалгаар мэргэнээ туршажа, олондо мэдээжэ болонхой. Тиихэдэ нүгөөдэ Виктор Леонидович Немчиновые танихагүй хүн үсөөхэн байха. Хяагта хотодо медтехнигээр ажалладаг энэ нүхэрнай иимэ мурысөөндэ хабаадалсадаг болоhоор үнихэнэй. Районойнгоо мэргэшүүлэй дундаhаа шалгарhан Виктор Немчинов хажуудахи нүхэрэйнгөө харбахыень анхаралтайгаар харана.

Түрүүлэн годлиёо шэглүүлhэн Батожаб Бальчинов алдангүй найман очко тудажа, амжалтынгаа зүргэ зурылгаба. Удаань Виктор Немчинов харбахадаа бага зэргэ дэгдэхэжэ очкогой бай тудаагүй. Энээндээ голхороогүй тэрэ удаадахи годлинуудаа мэргэлжэ табяа.

Ивалгаhаа ерэhэн 71 наhатай Даба Надмитовай харбахыень харагшад хүлээнги байгаа. Үндэр наhатай үбгэжөөл наhанайнгаа хахадhаа ехэ хубииень спортын энэ зүйлдэ зорюулонхой. Наратай сэлмэг, аали намдуу үдэрнүүдтэ hорилго хэжэ харбадаг, нюдэнэйнгөө хараае шалгадаг байшоо. Энэ мурысөөндэ хабаадалсахадаа табиhан годли бүхэнөөрөө очконуудые суглуулжа булягаа гайхуулаа.

— Жэл бури нажарай иимэ hайхан сагта үнгэрэгдэдэг hайндэрэй мурысөөндэ хабаадалсахын түлөө ехэхэн бэлэдхэл хэгдэнэ гээшэ. Бэлдэhэнэйнгээ hүүлээр районойнгоо мурысөөндэ шангай hуури эзэлхэдээл эндэ ерээбди. Мэргэнээр харбахын тула гансашье дүршэл шадабари хэрэгтэй бэшэ, мүн нюдэнэй хараса hайн, хёрхо байха ёhотой. Наhатай болоходоол нюдэнэй хараа муудашанал даа, яахабши. Бидэ үбгэд сугларжа шадабаряа туршалсанал гээшэбди, — гэжэ дайнай, ажалай болон спортын ветеран, hур харбалгаар дүрбэн удаа республикын чемпионой хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэhэн Цыремпил Лубсанов хөөрөө hэн.

Цыремпил Лубсанов 1913 ондо түрэhэн, Ивалга hууринда ажаhуудаг юм. Нютагайнгаа мэргэн харбагшадай нэгэн болохо Даба Надмитовай харбахада баhал сэдьхэлээ хүдэлгэнгеэр харана.

Энэ мурысөөндэ Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түб—Тохой hууринда ажаhуудаг жаран найман наhатай Цырэнжаб Чагдурович Мункуев урда мэтэ хабаадалсана. Мүн эндэ Зэдын районой «Коммунизм» колхозой автомашинын жолоошон Дамдин Мункожапович Жугдуровай удаа дараалан дэрүүханаар годлиёо табихадань, очкотой байнууд мухарин ошоно. hур харбагшадай зурууд-тэмдэгэй урда зогсожо, илалтын очконуудые асарха годлинуудаа табиха бүринь, мурысөөнэй судьягай дүнгүүдыень олондо мэдээсэхэдэнь, суглаарагшадай альга ташалган ипподромой талмай дээгүүр хүүесэ сууряатана.

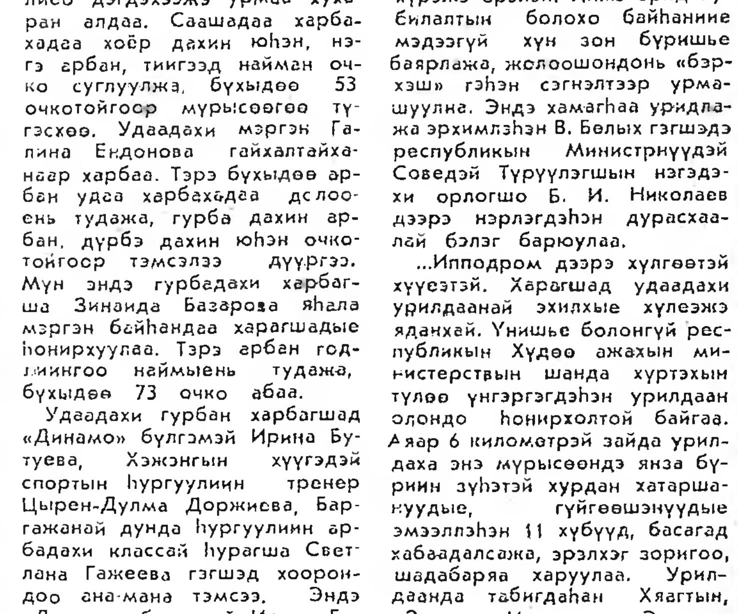

Хүрин, ногоон, хүхэ торгон тэрлигүүдые үмдэhэн наhатай hур харбагшадай хоёр-хоёроорсо ээлжээлэн зогсожо, мэргэнээ туршаха бүринь мурысөөндэ эрхимлэгшэд тодоржо захалаа hэн. Жэшээлбэл, спортын, ажалай ветеран Батожаб Бальчинов хоёр удаа арбан очко, hүүлээрнь, найман, тиигээд долоон очко абажа, бүхыдөө 35 очкотой болоhондоо hур харбалгаар чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, мүр дээгүүрнь улаан торгон лентэ нэмэригдэжэ, үнэтэ бэлэг, Хүндэлэлэй грамота барюулагдаа. Удаадахи hуурида 23 очкотой Даба Надмитов, гурбадахи hууридань Хяагта хотодо ажаhуудаг, часы заhабарилдаг мэргэжэлтэй Илларион Савельевич Пахомов гаража дурасхаалай бэлэгүүдээр шагнагдаа.

Ногоорон зэнхыhэн ипподромой талмай дээрэ шамбай бэрхэ шадабаритайшуулай мурысөөн үргэлжэлhөөр. Үбгэжөөлнүүдэй харбажа мэргэнээ туршалсаhан газарhаа зүүн тээ эхэнэр hур харбагшад ана-мана мурысэhэн байна.

...Түрүүшын ээлжээндэ «Труд» бүлгэмэй Елена Дондокова, Хэжэнгын дунда hургуулиин 9-дэхи классай hурагша Галина Ендонова, «Динамо» бүлгэмэй гэшүүн, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай студентка Зинаида Базарова гэгшэд зэргэлэн зогсожо, илалтынгаа годлинуудые шэнхинүүлээ. Хамагhаа урид харбаhан Елена Дондокова эхин дээрээ найман, удаань юhэн очко тудаhан аад, гурбан годлиёо дэгдэхээжэ урмаа хухаран алдаа. Саашадаа харбахадаа хоёр дахин юhэн, нэгэ арбан, тиигээд найман очко суглуулжа, бүхыдөө 53 очкотойгоор мурысөөгөө түгэсхөө. Удаадахи мэргэн Галина Ендонова гайхалтайханаар харбаа. Тэрэ бүхыдөө арбан удаа харбахадаа долоониень тудажа, гурба дахин арбан, дүрбэ дахин юhэн оч[illegible]. Мүн эндэ гурбадахи харбагша Зинаида Базарова яhала мэргэн байhандаа харагшадые hонирхуулаа. Тэрэ арбан годлиингоо наймыень тудажа, бүхыдөө 73 очко абаа.

Удаадахи гурбан харбагшад «Динамо» бүлгэмэй Ирина Бутуева, Хэжэнгын хүүгэдэй спортын hургуулиин тренер Цырен-Дулма Доржиева, Баргажанай дунда hургуулиин арбадахи классай hурагша Светлана Гажеева гэгшэд хоорондоо ана-мана тэмсэв. Эндэ «Динамо» бүлгэмэй Ирина Бутуева бусадhаа дүршэл шадабаритай, мэргэн харбагша байhанаа харуулаа. Эсэсэй дүнгүүдые согсолходо Зинаида Базарова нэгэдэхи, Ирина Бутуева хоёрдохи, Галина Ендонова гурбадахи hуури эзэлжэ, үнэтэ бэлэгүүд, Хүндэлэлэй грамотанууд барюулагдаа.

Арадай дунда домог боложо алдаршаhан Абай Гэсэрэй тоти мэргэнииё үргэлжэлүүлэгшэдэй тэмсэл эсэстээ дүтэлхэ бүреэ улам эршэдэнэ. Барилдаанай хибэсэhээ баруун тээ hур харбалгаар мурысэжэ байhан эрэшүүлэй дүршэл шадабари олоной анхарал татанхай. Урда үдэрынь энэл ипподромой талмай дээрэ дүршэл шадабаряа туршалсажа, түгэсхэлэй мурысөөндэ хабаадалсаха эрхэдэ хүртэhэн зургаан мэргэшүүл мурысөө. «Динамо» бүлгэмэй Рабдан Будаев, Леонид Халудоров, «Труд» бүлгэмэй Батор Бимбаев, Валентин Дарханов, «Буревестник» бүлгэмэй Юрий Будаев, Захааминай районой Зоригто Гончиков гэгшэдэй годли бүхэнэйнь алдангүй тудахада харагшад сэдьхэлээ ханагаар альга ташана.

Эндэ харбаhан лэ годлёороо илалтын очконуудые хамагhаа олоор суглуулжа эрхимлэhэн Леонид Халудоров түрүү hуури эзэлжэ, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө. Удаадахи хоёр hууринуудтань Юрий Будаев, Батор Бимбаев гэгшэд гаража, үнэтэ бэлэгүүдээр, Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа.

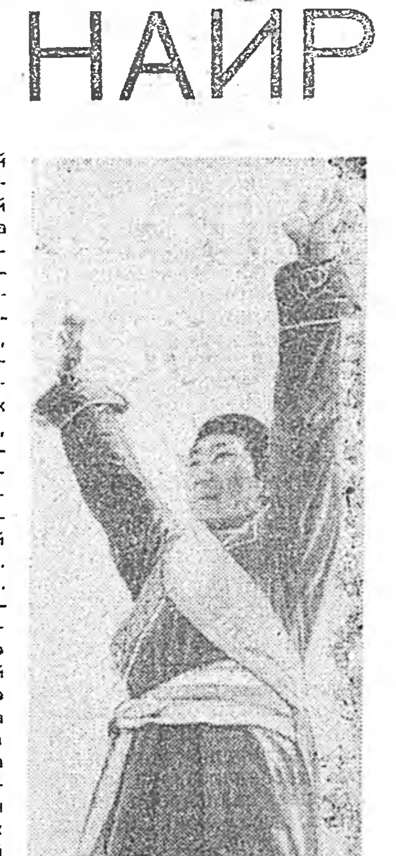
Мэргэнээ туршалсаhан hур харбагшадай командануудай хоорондын мурысөөнэй дүнгүүдые согсолходо, бүхыдөө 303 очкотой Баргажанай районой hур харбагшад—нэгэдэхи, Хэжэнгын районой түлөөлэгшэд—хоёрдохи, Загарайн районой мэргэшүүл гурбадахи hуури эзэлээ.

Ойн баярай hайндэрэй энэ мурысөөндэ мүн Түнхэнэй, Сэлэнгын, Зэдын, Улаан-Үдын районуудай команданууд хабаадалсажа, шадабари, дүршэлөө туршалсаа гэхэ гү, али урда жэлнүүдтэ орходоо hур харбагшад олоороо тэмсээ.

ҺУР ХАРБАГШАДАЙ, гиир үргэгшэдэй, шамбай хурдан урилдаашадай, хүнгэн солбон волейболистнуудай, бар хүсэтэй барилдаашадай мурысөөнэй эсэстэ үй түмэн харагшадаймнай үнинhөө хойшо хүлеэhэн мори урилдаан эхилшоо юм. Трибунаар багтахысаа сугларжа hууhан улад зоной хүлгөөн ипподромой талмай дээгүүр хүүесэ соностоно.

«КПСС-эй Буряадай обкомой, республикын Верховно Соведэй Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй дурасхаалай шанда хүртэхын түлөө гурбалжа паарлагдаhан моридой урилдаан 2400 метрэй зайда эхилхэнь...» гэжэ соносхохотойнь сасуу, урилдаанда табигдаhан моридой хэр бэлдэгдэhые, мүн жолоошониень суглаарагшад адаглан хаража, өөhэдынхеэрээ сэгнэнэд. Трибунын урдуур тэргэдэ хүллэhэн урилдаанай табан экипаж хүнгэхэнөөр hүндэлдэнэд, Уданшьегүй, дохёогой үгтэхэдэ урилдаанда зэhэнхэй моридой түрүүнэй түбэрөөн барабанай абяандал нэгэ жэгдэхэнээр соностожо, харагшадай анхаралые бүри hоноршуулна. Түрүүлэн hуга гараhан Ю. Байковскиин жолоодоhон экипаж уданшьегүй В. Бурдуковскиин моридто хүсэгдэжэ ахигдахадань, Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой моридые магтаха хүнүүд суглаарагшадай дунда нилээд олон болонхой байгаа hэн. Тиин гэпээ Загарайн районой Хүрбын ОПХ-гай гурбан моридые хүллэhэн В. Белых булталииё ахижа, финишэй зурлаада гайхалтай түргөөр хүрэжэ ерэлэй. Иимэ эрид хубилалтын болохо байhанииё мэдээгүй хүн зон бүришье баярлажа, жолоошондонь «бэрхэш» гэhэн сэгнэлтээр урмашуулна. Эндэ хамагhаа урилдажа эрхимлэhэн В. Белых гэгшэдэ республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Б. И. Николаев дээрэ нэрлэгдэhэн дурасхаалай бэлэг барюулаа.

...Ипподром дээрэ хүлгөөтэй хүүеэтэй. Харагшад удаадахи урилдаанай эхилхые хүлеэжэ яданхай. Үнишье болонгүй республикын Хүдөө ажахын министерствын шанда хүртэхын түлөө үнгэргэгдэhэн урилдаан олондо hонирхолтой байгаа. Аяар 6 километрэй зайда урилдаха энэ мурысөөндэ янза бүриин зүhэтэй хурдан хатаршануудые, гүйгөөшэнүүдые эмээллэhэн 11 хүбүүд, басагад хабаадалсажа, эрэлхэг зоригоо, шадабаряа харуулаа. Урилдаанда табигдаhан Хяагтын, «Заветы Ильича», «Эрдэм», Оронгын совхозуудай, Сэлэнгын районой XX партсъездын, Зэдын районой Ленинэй, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозуудай, Буряадай гүрэнэй конюшниин гүйгөөшэ гүүнүүдэй, азарганууудай, моридой дундаhаа илгарhан табгай сагаан хээр мориной ябадалаар hонирхогшод суглаарагшадай дунда олдоод лэ байгаа бэлэй. Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой «Халтарка» гэжэ нэрэтэй энэ морин А. Цыденовэй жолоодолго доро бусадhаа урид финишэй зурлаа дабажа гараа. Иигэжэ А. Цыденов энэ оной hайндэрэй мурысөөндэ чемпионой хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, дурасхаалай бэлэгээр шагнагдаа.

Мори урилдаанай үедэ хаалтата хаамагүүдые дабаха мурысөөн олоной hонирхол үүсхээ. «Правда Бурятии» газетын редакциин дурасхаалай шанда хүртэхын түлөө иимэ зүйлөөр болоhон мурысөөндэ I разрядай О. Серебрякова, спортын мастерта кандидадууд Н. Славгородская, О. Вислов, Ф. Добосов хабаадалсажа, дундуур классай, 110—120 сантиметр үндэртэй 11 хаалта, хаамагуудые богонихон болзор соо морёороо дабуулжа, 12 дахин харайлгаха ёhотой байгаа юм. Түрүүшын ээлжээндэ ээрдэ «Бобрик» гэжэ нэрэтэй мори эмээллэжэ унаhан О. Серебрякова 1 минутын туршада нэгэшье ялын очкогүйгөөр хаалта хаамагуудаа харайлгажа дабаа. Удаань халтар хара зүhэтэй, сагаан мэлзэтэй азарга унаhан Наташа Славгородская хамагhаа богони саг соо бүхы хаалта, хаамагуудаа дабажа эрхимлээ. Эндэ спортын мастерта кандидадууд О. Вислов, Ф. Добосов гэгшэд бираагүй. Хэрбээ О. Висловэй ехэ саг гаргашаhан haa, Ф. Добосовой морин бүдэржэ, ялын очко бэшүүлээ. Энэ hонирхол үүсхэhэн мурысөөндэ Наташа Славгородская шалгаржа, дурасхаалай бэлэгтэ хүртэhэн байна.

Юhэдэхи урилдаанда гүйгөөшэ табан морид гаража, жолоошодынь «Буряад үнэн» газетын дурасхаалай шанда хүртэхын түлөө шармайн оролдоо. 1400 метрэй зайда үргэлжэлhэн энэ урилдаанда Зэдын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой зээрдэ мори унаhан С. Краснов, Улаан-Үдын районой «Заветы Ильича» совхозой В. Бадмаев, Хяагтын совхозой С. Перситский гэгшэдэй дунда ёhотойл тэмсэл болоо. hүүлэй hүүлдэ С. Перситскиин унаhан «Бургас» гэжэ нэрэтэй морин бултанhaa түрүүлжэ шалгараа. 1400 метрэй зайе 2 минута 57,8 секунда соо гаталhан С. Перситский манай «Буряад үнэн» газетын редакциин дурасхаалай шанда хүртэбэ.

«Сурхарбаан-83-най» дүнгүүдые согсолходо, Улаан-Үдын хүдөөгэй районой спортсменүүд түрүү hуури эзэлжэ, «Урожай» бүлгэмэй областной соведэй дамжуулгын кубогаар, нэгэдэхи шатын дипломоор шагнагдаhан байна. Зэдын районой суглуулагдамал команда хоёрдохи hуури эзэлбэ. Хэжэнгын районой түлөөлэгшэд гурбадахи шанда хүртөө. Загарайн, Кабанскын, Баргажанай районуудай спортсменүүд яhала hайн үрэ дүнгүүдые харуулжа, удаадахи hууринуудта гараhан байха юм.

Сэхыень хэлэхэдэ, зарим хүдөөгэй районуудай спортсменүүд ойн баярта жэлэй республиканска сурхарбаанда бүхы арга шадалаараа хабаадаагүй гээд тэмдэглэлтэй.

ИППОДРОМОЙ ногоорон нэмжыhэн талмай дээрэ спортын элдэб зүйлөөр мурысөөнэй түлэг дундаа үнгэргэгдэжэ байха үедэ авиамоделистнүүд бэлиг шадабаряа харуулаа. Мүн концерт, хатар, тенца дэлгэхээр түхеэрэгдэhэн талмай дээрэ бэлигтэйшүүлэй хонгёо хоолой таhалдаагүй. Эндэ илангаяа Забайкалиин сэрэгэй округой дуу, хатарай ансамблиин артистнууд урмашан хаража, сэдьхэлээ ханамаар хатарнуудые гүйсэдхөө. Солгёо хүхюун хатарта, соготой ирагуу хүгжэм дуунда дуратайшуул энэ талмайе тойрошонхой, нэрьемэ альга ташалгаар, халуун анхаралагаа хүрсэлэнхэй байгаа hэн.

...Хэдэн хоногой туршада ороhон бороогой hүүлээр үүлэгүй сэлмэhэн наратай халуун тэрэ үдэр ойн баярай hайндэрэй үргэлжэлэл болоhон найр зугаа баяр баясхалангай, зол жаргалай элшэ туяа доро хэзээдэшье мартагдашагүйгөөр үнгэрөө.

Б-М. ЖИГЖИТОВ,
Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай тусхай корреспондентнүүд.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: физкультурнигуудай парад; зэргэшээ гурбан моридой урилдаан hайхан даа; барилдаанай хибэс дээрэ; бүхэ барилдаагаар абсолютна чемпион Владимир Цэдашиев; чемпионка болоhон hур харбагша Зинаида Базарова; эстрада дээрэ уянгата дуунууд зэдэлбэ, сахилгаан түргэн хатар наадан болобо.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

«ЁОХОР НААДАН ҺАЙХАН ДАА»

(ФОЛЬКЛОРНО ҺАЙНДЭРҺӨӨ РЕПОРТАЖ)

Түрэл республикымнай 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан фольклорой һайндэр уржадэр Дээдэ-Онгостойн үзэсхэлэн һайхан газарта оршодог Этнографическа музейдэ үнгэргэгдөө.

Иимэ һонин һайндэрэй табадахи ээлжээниинь республикымнай ойн баяртай тудаба. Тиимэһээ тэрэ онсо һонирхолтой, гүнзэгы удхатай, олон хүн зоной хабаадалгатай, найр наадатай омог хүхюун дэбжэлтэтэй, зугаатай байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

Уужам Буряад оронаймнай нютаг нуга бүхэнэй аман зохёолые һуба шэнгеэр үлхэн, дуулан зугаалдаг, хатардаг коллективүүд олон. Фольклорой һайндэртэ хабаадаһан 19 коллектив энээниие гэршэлнэ.

Нарата һайхан үглөөгүүр. Хада уулаар, шугы бургааһан соо хүхы шубуунай донгодохо соностоно. Республикын соёлой министр Д. З. Жалсараев фольклорно һайндэртэ хабаадалсахаяа суглаарагшадые һайндэрөөр амаршалжа, коллектив бүхэндэ амжалта хүсэбэ.

Музейн комплекс бүхэндэ арадай аман зохёолой дээжэ — аялга дуун, хатар наадан, ёохор зугаа, зэдэлжэ эхилбэ.

Улаан-Үдын районой Бага-Куналейн шэмээшэгүүдэй арадай хоор (хүтэлбэрилэгшэнь РСФСР-эй ба Бур. АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ А. И. Рыжаков) һайндэрые эхилбэ. Бүхэроссин болон зоной фестиваль, конкурснуудай оло дахин дипломант, лауреат болоһон энэ коллектив олондо мэдээжэ. Фольклорно һайндэрнүүдтэ хоор ходо хабаададаг. Коллективэй репертуар мүнөө дүшөөд дууниhaa бүридэнэ. Тэдэнэр Ленин багша, парти, хүдөөгэй таряашад тухай дуунуудые дуулаа. Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаһан Ерофей Гаврилович Назаровые, 1940 онһоо хойшо мүнөө болотор дуулажа ябаһан эдэбхитэй үбгэниие магтамаар. Эреэн марлан шэмээшэг хубсаһатай, сасагтай торгон пулаадуудые нэмэриһэн элдэб наһатай тэдэнэрэй дуулаха, хатархыень харахадаа, гүйжэ ошоод, зэргэлжэ хатарһайб гэжэ һанахаар лэ.

Мүн лэ энэ районой «Маяк» колхозой эдэбхитэд:

Тойроод эндэ зогсоһон
Түмэн зоной зүбшөө һаа,
Түрүүшынгээ частушкы
Түүрээхэмнай «Маягһаа» —

гэжэ эхилээд, ажахыгаа ажабайдалһаа һабагшалан, шог ёгто частушкануудые дуулаба.

«Маяк» колхозой Десятниковай дуушадай ансамбль 1970 онһоо хүдэлнэ. Н. Р. Пискунова Ф. С. Пестерова хоёр тэрэнэй 20 түлөөлэгшэдэй эгээл үндэр наһатайнуудынь болоно. Ансамбль шэмээшэгүүдэй эгээл урданай дуунуудые гүйсэдхөө.

— Ансамбльнай байгуулагдаһаар үни болоогүйшье һаа, энэ хоёр жэлэй туршада районойнгоо хүн зондо мэдээжэ болонхой, — гэжэ Тарбагатайн соёлой байшангай дэргэдэхи шэмээшэгүүдэй ансамблиие хүтэлбэрилэгшэ Р. В. Баннова хөөрэбэ. — Мүнөө эндэ театрай маягаар найруулагдаһан үзэгдэл — шэмээшэгүүдэй вечёрко харуулхабди. 65 наһатай В. К. Медведева, 17 наһатай Люба Чистяковашье — бултандаа адли гоёор наадана, дуулана.

ЗАБАЙКАЛЬСКА КОМПЛЕКСДО хүн зон эгээл олон байба. Улаан-Үдын хоорой бүлгэмэй дуу, хатарай, Хэжэнгын районой Хэжэнгын совхозой фольклорно ансамбльнууд, Улаан-Үдын районой «Оронго» гэжэ арадай ансамбль, Хяагтын районой Алтайн соёлой байшангай фольклорно трио, Захаамнай районой Санагын хүгжэмшэдэй ансамбль, Яруунын районой Нарһатын районо Соёлой байшангай дуэт энэ комплексдо суглаарагшадай нюдэнэй шэмэг, сэдьхэлэй зугаа болоһон байна.

Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ В. Ц. Дамбуевагай хүтэлбэрилдэг дуу, хатарай «Уряал» ансамблиин коллектив яһала нэрэ солотой болоһо ябана. Ансамбль энэ комплекс дээрэ һайндэрые нээхэ эрхэдэ хүртэбэ. Тэдэнэй дуулаһан дуунууд, хатарһан ёохорнуудынь бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэриин үрэ дүн гэжэ элирнэ. «Аядуусай», «Ягаруухай» болон бусад ёохорнуудые басагадынь нахис-хотос хатаржа, дуушадынь ханхинаса дуулажа үгөө.

Урданай «Уусын дууе» дуулаһан Амгалан Баторов, эжы, абада зорюулагдаһан хэдэн дуунай баглаа барин һан Дашa-Доржо Базаров («Уряал») гэгшэдэй уярма һайханаар дуулахада, һайндэртэ ерэгшэд нэрьемэ халуунаар альгаа ташаба.

Хуур дээрэ наадажа байгаад дуулаһан Цырен-Дулма Ешидоржиева (Нарһата) (зураг дээрэ), Алтай нютагай гурбан дуушад олондо зохидшоогдоо. 1970 онһоо хамта дууладаг энэ трио республика, зоно болон Россин бүхы харалгануудта, нёдондо Чехословакида болоһон фольклорно уласхоорондын фестивальда хабаадажа ерэһэн юм.

Хяагтын районой түлөөлэгшэдэй, тэрэ тоодо Алтайн гурбан дуушад — Д. О. Батуева, Б. О. Цыбикова, А. Г. Жапова гэгшэдэй ганса бэлиг шадабари бэшэ, харин үмдэһэн хубсаһа хунарынь, шэмэглэл гоёлтонь олоной анхарал татаба. Шүрэ татуурга, бобр, халюун малгай, сэнхир-хүхэ торгон дэгэл, мүнгэн · зүүдхэл — урданай энэ буряад хубсаһан фольклорно һайндэртэ ехэ зохидоор үзэгдөө.

Дуун болон хатарай «Оронго» ансамбль эгээл олон хүнтэй байһанаараа гансата элирнэ. Тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэ С. С. Содномоватай хөөрэлдэхэдэмнай:

— Ансамбльдамнай ехэнхинь Оронгын совхозой хүдэлмэришэд ородог, 4 — 5 лэ багшанар бии даа. Жэшээлхэдэ, механизатор Валерий, һаалишан ахань Гарма-Доржо Раднаевуудна урдаа хараха дуушаднайл даа. Шагнана бэзэт, — гэнэ. Коллективэй хатарша, дууша басагад, хүбүүд нилээд баян дүршэлтэй, шадабаритай.

Шад улаан улаалзай сэсэгэй үнгэтэй хубсаһатай Хэжэнгын совхозой фольклорно ансамблиин гэшүүд төөлэй, хадаг барижа байжа, наадаяа онсо өөрсөөр эхилбэ. Һайндэрэй маягые баримталан, нютагайнгаа хүн зоной урданай наада зугаа, аман зохёолой дээжые, ёһо гуримые хэжэнгынхидэй харуулхые оролдоһониинь һайшаалтай, һонирхолтойшье байгаа.

— Ямар наадан гоёб? — гэжэ дүхэриһөө нэгэнэй хашхархада:

— Ёохор наадан һайхан юм, — гэлдээд, солист Дандар Дансарановай задарюун хоолойн гоё аялга доро «улаалзайнууд» нэнгэн хатаралдажа:

Тохой мүнгэн эмээлээ
Тохыт саашань мориндоо.
Тойроод байһан залуушуул
Ерыт наашаа ёохортоо —

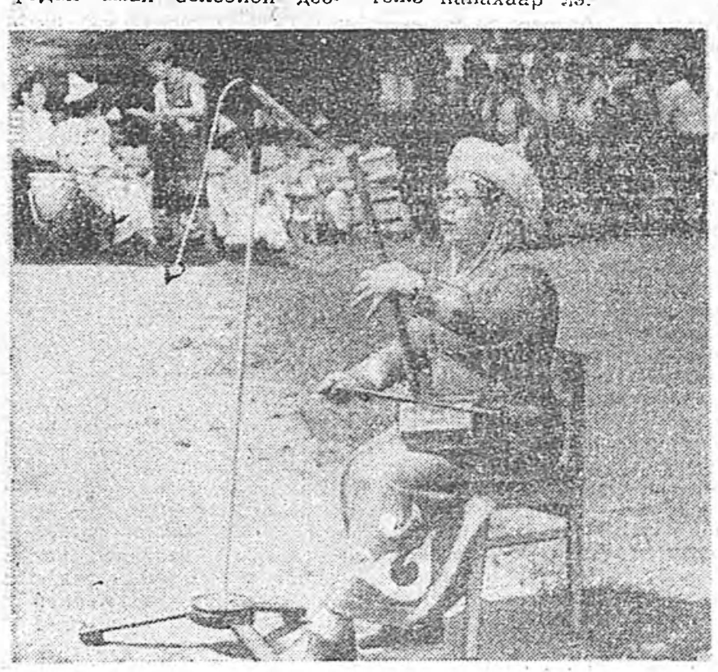
гэжэ дүхэриглэн байгшадта хандан хангюурдаба.

Алар холын Баунтын районһоо ерэһэн эвенкнүүдэй дуу, хатарай «Осикта» гэжэ арадан ансамбль эвенкнүүдэй отогой дэргэдэ онсо һонин хатарнуудаараа, ар... шүрбэһөөр оёгдоһон хоморой хубсаһаараа суглаарагшадые ехэтэ һонирхуулба. 1974 ондо эмхидхэгдэһэн «Осикта» мүнөө баян намтартай коллектив болонхой. Буряадай АССР-эй габьяата хүдэлмэрилэгшэ З. Д. Сабкеевагай хүтэлбэри доро ансамбль Москвагай ВДНХ-да үнгэргэгдэһэн, бага яһатанай фестивальда амжалтатай хабаадаһан байна.

Республика дотороо мэдээжэ «Магтаал» (хүтэлбэрилэгшэнь А. Г. Балдаева) ансамбль, Түнхэнэй районой Толтойн, Ахын, Сэлэнгын районой Загастайн дуушад һайндэртэ хабаадажа, бэлиг шадабаряа харуулаа.

Республикын 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ үнгэргэгдэһэн фольклорно табадахи һайндэр һайнаар үнгэрөө. Һүүлээрнь эмхидхэлэй комитедэй зүгһөө һайндэртэ хабаадаһан бүхы коллективүүдтэ дипломууд болон үнэтэ бэлэгүүд, хүтэлбэрилэгшэдтэнь хүндэлэлэй грамотанууд барюулагдаа.

В. ТОКТОХОЕВА,
манай корр.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЭН

СОЦИАЛИЗМ ГЭЭШЭ ЭБ НА[ЙРАМДАЛ]

Манай үе сагта уласхоорондын харилсаануудта бодомжотой зүб эхи табихын, шахардуу шанга байдалые һуларуулха ба эб найрамдалай түлөө, арад бүхэнэй ба бүхы хүн түрэлтэнэй аша туһын түлөө тэмсэл имагтал социализмын ябуулжа байһыень июнийн 28-да Москвада үнгэргэгдэһэн социалис хани нүхэсэлэй оронуудай партийна хүтэлбэрилхы ба гүрэнэй ажал ябуулагшадай уулзалга элирхэйлэн харуулба. Уулзалгада хабаадагшадай хамтын мэдүүлгэ дэлхэйн олониитын гол анхаралда абтанхай. Дэлхэйн ниитын байгуулалтын хоёр системын үзэгдөөгүй ехээр хурсадажа байһан үедэ, дэлхэйн хүгжэлтэ дэбжэлтэдэ бодото аюулай тохёолдохоор забдажа байхада «социализм ба капитализм хоёрой хоорондохи түүхэтэ арсалдаае оруулалсан, дэлхэйн ямаршье асуудал сэрэгэй хүсөөр шиидхэгдэхэ ёһогүй» гэһэн шанга үгэнүүд Москваһаа этигэл найдабаритайгаар соностоо гээд элдэб оронуудай хэблэлдэ, политическэ ба ниитын ажал ябуулагшадай мэдүүлгэнүүд дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Социалис оронууд энэ дэлхэйгээ ядерна дайнай аюулһаа зайсуулха уряатайгаар бүхы гүрэнүүдтэ юрэ хандана бэшэ. Тэдэнэр уласхоорондын шахардуу шанга байдалые һуларуулгада, дайнай аюулые зайсуулгада зорюулагдаһан ажал ябуулгын үргэн программа дурд... хана. Энэ программань 1983 оной январиин 5-да Прагада абтаһан политическэ декларации дотор, мүн Москвада энэ удаа үнгэргэгдэһэн уулзалга дээрэ абтаһан гүрэнүүдэй хамтын мэдүүлгэ дотор тайлбарилагдаһан байна. Айхабтар шухала удха шанартай эдэ документнүүд дотор социалис оронууд буу зэбсэг хуряан абаха асуудалнуудта бүтэмжэтэйгөөр хандаха байһанаа, буу зэбсэг ехээр гаргаха ябадалые зогсоохын тулада харилсаа... дые, алишье та... хэбэринүүдые б... тухайгаа социал... гээд Болгариин ... зетэ онсолон тэ...

Ядерна буу з... нүүдэй, нэн түр... ядерна зэбсэг б... шолуулангүй зо... лаар, ядерна зэб... гүй тухай уялга... гүй гүрэнүүдтэ ... гай талаар Моск... да хабаадагшад... үүсхэлнүүд дэл... сэдьхэлдэ тон ех... январиин 1-һээ ... дахи үенүүдтэ ... алишье талаһаа ... талаар тодорхо... хэлсээ баталхын ... мүнгэ зөөриись ... альна хүгжэлтэд... байһан оронууд... шалхын тулада ... шолуулалтагүйгэ... НАТО-гай гэшү... уряа мүн лэ үн... хэй.

Гэхэтэй хамта ... өөһэдһөө бүлюу ... далые яашье т... нүүдэй тэнсүүри... хүргэхын түлөө ... асуудалай талаа... дээдэ органууд... хараа бодолдо а... Москвада болоһо... ша гүрэнүүдэй ... нуудай олондо ... буржуазна хэрэг... гаар нүлөөлһэн ...

ҺУНГАЛТА ҮНГЭРӨӨ, БЭРХ[ЭШЭЭЛТЭ] АСУУДАЛНУУД ХУУШААРА[А]

Италида болзорһоо урид июнийн 26—27-до үнгэргэгдэһэн парламентын һунгалтын дүнгүүдые согсолон харуулха зуураа, политическэ байдал шэнжэлэгшэд иимэ тобшолол хэнэ: Һунгалта үнгэрөө, бэрхэшээлтэ асуудалнууд хуушаараа үлөө. Үнэхөөрөөшье, дайнай һүүлэй үедэ ороной правительство алар 43 дахин һэлгэгдээ. Гэбэшье гүрэнэйнь засагай хүтэлбэри бариһан правительствада христианско-демократическа парти (ХДП) гансаараа гү, али ондоо ямар нэгэ партитай хамжан ходо байһан гээшэ.

Энэ удаа дурсагдагша парти дуугаа үгэһэн һунгагшадай тоогой талаар, сүм парламентда эзэлһэн һууриин тоогойшье талаар нэгэдэхи һуури эзэлнэ. Хэды тиимэ байбашье һаань, һунгалтын дүнгүүд буржуазна энэ гол парти горитойхоноор панхруутаа гэжэ харуулба. Ушарынь юуб гэхэдэ, христиан-демократуud дуугаа үгэһэн һунгагшадай олонхидые бэе тээшээ татажа шадабашье, ехэ юумэ гээгээ. 1979 ондо үнгэргэгдэһэн һунгалтада тэдэнэй түлөө 38,3 процент һунгагшад дуугаа үгэһэн һаань, мүнөө 32,9 процент болоо. Ингэжэ ХДП сенатда 18, депутадуудай палатада 37 һууриияа алдаһан байна.

Италиин ажалшад энэ һунгалта дээрэ христиан демократуудай арад зондо эсэргүү политикые буруушаажа байһанаа мэдүүлбэ гээшэ. Экономическа хүндэ хүшэр кризистэ оронойнгоо ороод байхада христиан демократууд бэрхэшээлтэ байдалай ... шадай хүзүүн дэ... байна. Металлист... барилгашад болоо... шэнэ договорто ... далаар хөөрэлдөө... итальян эзэд-баян... ХДП нюуса дала... һан. Хүдэлмэриг... (жэлэй эсэстэ гур... забдажа байһан) ... лада хургаа хурга... 43-дахи правитель... риһөө түригдэхэ ... үнэ сэнгэй уналг... баһа юуншье хэгд... хүндэтэй зургаан... бараанай үнэ сэн... эсэстэ 17 процен... дана.

Иимэ эрхэ бай... ридэ байһан коали... гүү ябуулгаар ... байдалые заһаха ... туйлажа шадабаг... 31 процентые аба... парти хохидолдо ... нойн ажабайдалда ... табигдажа байһан ... ска ба политическ... нуудые шиидхэхэ ... энэ партида бии ... нистнууд Италида... до американ шэнэ ... тодхолгодо эсэрг...

ХӨӨРЭЛДӨӨНЭЙ ОРОНДО ЗОН[ТОЙ]

Таиландын ниислэл Бангкогто июнийн 27—28-да зүблөөн үнгэргэгдэбэ. Эмхидхэгшэдынь тэрэнээ «хамжагшадай хоорондохи хөөрэлдөөн» гэжэ нэрлэһэн байха юм. Нэгэ талаһаа, Зүүн-Урда Азиин гүрэнүүдэй ассоциациин (АСЕАН) гэшүүн-оронууд Индонезиин, Малайзиин, Сингапурай, Таиландын ба Филиппинэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд, нүгөөдэ талаһаа — США-гай, Японой, Канадын, Австралиин, Шэнэ Зеландиин ба «Ниитын дэлгүүрэй» түлөөлэгшэд тэндэ сугларжа, адли тэгшэ эрхэ байдалда «хамтын бэрхэшээлтэ асуудалнуудые» зүбшэн хэлсэхэнь гэжэ дэлхэйн олониитэ һанаһан байгаа.

Гэбэшье хамжагшадай дунда адли тэгшэ эрхэ байдал гэхэ юумэн огто байбагүй. 1967 ондо энэ эмхиие байгуулһан АСЕАН-ай оронууд «экономическа ургалта, социальна хүгжэлтэ түргэдхэхэ», бэе бэетээ харилсаа холбоогоо үргэдхэхэ, Зүүн-Урда Азида «амгалан байдал тогтонижоруулха» хэрэгтэ туһалха гэһэн зорилго урдаа табиһан байна. Эдэ зорилгонуудаа уламжалан, асеанайхид Бангкогто өөһэдтэнь ехэ хохидолтойгоор хэгдэдэг США-гай, Японой, «ниитын дэлгүүрэй» худалдаа наймаанай харата политикын хойшолонгуудые зүбшэн хэлсэхэ хүсэлэнтэй байһан. Тингэжэ тэдэнэр капиталис гүрэнүүдһээ асарагдадаг бараанай таможенна түлөөһэ доошолуулха, АСЕАН-ай оронуудһаа тон хямдаар абаанагдадаг түүхэй эдүүдэй сэнгые дээшэлүүлхэ зорилго урдаа табиһан байна.

Баруун оронуудай тала Бангкогто тад ондоо зорилго баримталһан байха юм. АСЕАН-ай оронуудтай харилсаануудаа ...

... таа шэнэ түхэлэ... кадаа эсэс табих... Вашингтон ба тэр... дэб аргаар дална... Тэрэниие нь «ком... худал хуурмаг һа... доогоор нэрлэхы... АСЕАН-ай ороно... ла асуудалаар «... гэһэн зар тунха... болобогүй. Зүүн-У... тэй, АСЕАН-ай о... ска хүгжэлтын, ... жүүлгын ба хари... гын бодото асуу... үзэхын оронд зо... хэбэринүүд баадх... дэ шиидхэбэрину... оронуудые Вьетн... Лаостой зүришэл... пернализмын стр... замда түлхинэ.

Гэхэтэй хамта ... найрамдалай, хани... саа холбооной ... зорюулагдаһан ... нуудые Индохитад... да оруулһаниинь ... дохитадай эдэ гүр... рилэгшэдэй Вьетна... гүүд, тэрэшэлэн ... сэрэгүүдэй Кампу... ушар хадаа дурс... ной эб найрамдал... шэнэртэй хани ё... рилсаа холбоотой ...

ТАСС АПН ХИЛЫН СААНАҺАА

МҮНӨӨ ҮЕЫН ГОЛ ШУХАЛА АСУУДАЛ

Мүнөө үеын гол шухала асуудалые шиидхэхын — буу зэбсэгүүдые, нэн түрүүн ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые дары болюулхын, уласхоорондын байдалые һайжаруулхын, дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын тула бүхы юумэ хэхээр шиидэнхэй байһанаа социалис гүрэнүүд шэнэ хүсэтэйгөөр батална. Социалис оронуудай партийна ба гүрэнэй хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадай Москвада болоһон уулзалгын дүнгүүд нимэл удхатай байна.

Москвада болоһон уулзалгын үедэ баталагдан абтаһан хамтын мэдүүлгэ эб найрамдалай хуби заяанай түлөө, хүн түрэлтэнэй ерээдүйн түлөө үндэр ехэ харюусалгын мэдэрэлээр нэбтэрэнхэй байна гэжэ Венгриин «Непсабадшаг» газетэ бэшэнэ. Дайнай аюул США-гай ба НАТО-гай эзэрхэг түримхэй хүсэнүүдэй ябуулгануудай үрэ дүн болоно. Эб найрамдалые аршалан хамгаалхын тула үгээ ойлголсохые, бүтэмжэтэй һайн хөөрэлдөөнүүдые хэхэ хүсэлэнтэй байһанаа социалис оронууд бүхы гүрэнүүдые уряална.

Москвада баталагдан абтаһан хамтын мэдүүлгэ хадаа дайн байлдаанай ба эб найрамдалай үндэһэн шухала асуудалнуудта социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай бүтэмжэтэй һайнаар хандадагые элирхэйлэн харуулһан шухала документ болоно гэжэ Польшын «Трибуна люду» газетэ тэмдэглэнэ.

Москвада болоһон зүблөөнэй дүнгүүдые, тэрээн дээрэ баталагдан абтаһан хамтын мэдүүлгые **американ хэблэл** шэнжэлжэ үргэлжэлгөөр.

ФРГ-гэй правительствын түлөөлэгшэ, ГПК-гэй правлениин Президиум, Англиин **«Таймс»,** Баруун Берлинэй **«Вархайт»,** Кипрэй **«Харавги»,** Делиин **«Хиндустан таймс»** газетэнүүд, Алжирай **АПС** гэдэг информационно агентство, Перугай Компартиин ЦК-гай Политкомиссиин гэшүүн **Карлос Бонино** социалис оронуудай Москвада болоһон хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалгые, тэдэнэй абаһан хамтын мэдүүлгые үргэнөөр шэнжэлнэ, тайлбарилна.

БЕРЛИНДЭ УУЛЗАЛГА БОЛОБО

БЕРЛИН. Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха гээшэ мүнөө үеын гол шухала зорилго болоно гэжэ СЕПГ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Эрих Хонеккер болон Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин Генеральна секретарь Перес де Куэльяр гэгшэдэй хоорондо эндэ болоһон хөөрэлдөөнэй үедэ тэмдэглэгдээ.

Мүнөө үедэ дэлхэй дээрэхи байдалай улам түгшүүритэй болоһо байха үедэ Варшавска Договорто хабаададаг оронуудай партийна ба гүрэнэй ажал ябуулагшадай Москвада болоһон уулзалга дээрэ баталагдан абтаһан хамтын мэдүүлгэ политическэ тон шухала удха шанартай байна гэжэ ГДР-эй хүтэлбэрилэгшэ мэдүүлбэ. Уласхоорондын байдалай хүгжэлтэ тушаа Прагадахи Политическэ декларации дотор үгтэһэн сэгнэлтэнүүд, тобшолонтонууд энэ документ дотор үшөө дахин батадхагдаһан байна.

Бүмбэрсэг дэлхэй дээрэхи байдалые бэхижүүлхэ, адли тэгшэ эрхэтэй уласхоорондын экономическа харилсаае хүгжөөхэ хэрэгтэ уласхоорондын эмхиин бэелүүлхэ гол шухала зорилгонуудые ООН-ой Генеральна секретарь тодорхойлбо.

ВЬЕТНАМАЙ-АВСТРАЛИИН ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

ХАНОЙ. СРВ-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Фам Ван Донг хани ёһоной албанай хэрэгээр эндэ ерээд байһан Австралиин гадаадын хэрэгүүдэй министр У. Хэйдентэй уулзажа хөөрэлдэбэ. Австралиин гадаадын политическэ албан зургаанай хүтэлбэрилэгшын ерэһэн ушар Зүүн-Урда Азида эб найрамдалай хэрэг б хижүүлгэдэ нүлөөлхэ юм гээд этигэн найдажа байһанаа Вьетнамай правительствые толгойлогшо мэдүүлээ.

СРВ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр Нгуен Ко Тхатиин Австралиин министртэй хөөрэлдэхэ үедэ Зүүн-Урда Азидахи байдал, хоёр талын харилсаанай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Австралиин лейборис правительство Вьетнамтай һайн харилсаа холбоотой байхые оролдоно гэжэ У. Хэйден пресс-конференци дээрэ тэмдэглэбэ.

ООН-ой АЮУЛГҮЙН СОВЕДТЭ

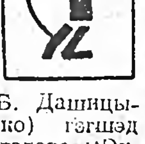
НЬЮ-ЙОРК. Апартеидтэ эсэргүүсэн тэмсэгшэдые дэмжэһэнэйнь түлөө, расис хардалга мүрдэлгэнүүдһээ хохидоһон Урда Африкын зугагдагшадта туһаламжа үзүүлһэнэйнь түлөө Лесотын правительствада баяр баясхалан хүргэжэ байһанаа элирхэйлэн мэдүүлһэн тогтоол ООН-ой Аюулгүйн Совет баталан абаба.

Недондо жэлэй һүүл багта ЮАР-ай расис захиргаанай зүгһөө энэ гүрэндэ зүрюу үргэн ехэ эзэрхэг түримхэй ябуулгануудай үүдхэгдэһэнэй һүүлээр Лесотодо эльгээгдэһэн тусхай уялгата албанай хэһэн элидхэлые Совет баталһан байна.

Лесотоһоо ООН-ой дэргэдэ байдаг түлөөлэгшэ Т. Тамас Соведэй заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, ЮАР-һаа зугадан гараһан хүнүүдые сөрүулхагүй зорилготойгоор ЮАР-ай расис захиргаан эзэрхэг түримхэй ябуулгануудаа улам үргэдхэжэ байна гэжэ мэдүүлээ. Урда Африкын хүлһэншэдэй Лесотын газар дайда дээрэ һүүлэй үедэ үүдхэһэн бандит ябуулганууд энээниие элирхэйлэн гэршэлнэ.

Лесотодо туһаламжа үзүүлэлгэдэ хабаатай асуудалнуудта саг үргэлжын анхарал хандуулхыень Аюулгүйн Совет ООН-ой Генеральна секретарьта дурадхаба.

КОМАНДААРАА ХОЁРДОХИ ҺУУРИДА

Һур харбалгаар РСФСР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиадын түгэсхэлэй мүрысөөн Красноярск хотодо болобо. 16 область, хизаар болон автономито республикын 140 мэргэшүүл хабаадаһан байгаа.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр Шэтын областиин һур харбагшад илажа, Россин Федерациин арадуудай зунай VIII Спартакиадын чемпионууд болобо. Буряадай АССР-эй мэргэшүүл командаараа хоёрдохи һуури эзэлээ. Хабаровска хизаарай түлөөлэгшэд гурбадахи шанда хүртэһэн байха юм.

Хубиин тоосоогоор эхэнэрнүүд болон эрэшүүлэй дундаһаа мүн лэ Шэтын харбагшад, тусхайлбал, уласхоорондын классай спортын мастернууд С. Жигжитова (2540 очко), М-Б. Дашицыренов (2516 очко) гэгшэд шалгараба. Т. Филатова, (Эрхүү), Н. Болотова (Шэтэ) гэгшэд удаадахи һууринуудта гараһан байна. Манай «Динамо» бүлгэмэй харбагша — уласхоорондын классай спортын мастер Светлана Николаева М-2 упражненеэр харбахадаа, 2511 очко тудажа, дүрбэдэхи һуурида гараба.

Манай харбагша спортын мастер Цыденбал Цыренжапов 2447 очкотойгоор эрхим зургаанай тоодо ороо.

Мүнөө манай республикын бэрхэ харбагшад СССР-эй Кубогта хүртэхын түлөө Украинын ССР-эй Шэнэ Каховко хотодо эхилһэн түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадалсажа байна.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

„ЭТИГЭЛ НАЙДАЛАЙ МҮРЫСӨӨН"

«Этигэл найдалай мүрысөөнэй» программаар 4—5-дахи классуудай һурагшадай дунда зоной нааданууд Хабаровск хотодо дүүрэбэ.

Республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Улаан-Үдэ хотын 32-дохи дунда һургуулиин 5-дахи «д» классай эдир спортсменүүд эндэ Буряадай АССР-эй нэрэ хүндые хамгаалһан байгаа. Энэ классай эбтэй ...тэй коллектив ехэ амжалта туйлажа, мүнгэн медальда хүртэбэ. Гимнастическа упражненинүүдые гүйсэдхэхэдөө, урагшагүйдэжэ, 4-дэхи һуури эзэлбэшье, эдир спортсменүүд зоригоо мохонгүй мүрысэжэ, 60 метрэй урилдаанда тамаралгада илалта туйлажа, ниитэ дүнгүүдээр хоёрдохи һуури эзэлһэн байна.

Хабаровск хотын һурагшад командаараа илажа, дамжуулгын кубогаар шагнагдаа.

Манай һурагшадай амжалтада классые хүтэлбэрилэгшэ А. И. Чебунина, физкультурын багша А. А. Белянкина гэгшэд ехэ габьяатай байна. Тингэжэ 5-дахи «д» классай һурагшад «Этигэл» найдалай мүрысөөнэй» Свердловск хотодо үнгэргэгдэхэ РСФСР-эй түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаха эрхэтэй болоо.

А. ЧЕБУНИН.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Шэнэ зорилгонууд тээшэ» — түрүү бэшэг. КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ —

Хоёрдохи хуудаһанда. Агропромышленна комплекс «Найдамтай, тогтууритай болгоно» — В. Николаевай статья. «Модо шэрэдэг машинанууд ажалдаа гараба» — А. Митниковэй статья.

Гурбадахи хуудаһанда. «Номгон далайн эрьеһээ» — Е. Табачниковай статья. Курска байлдаанай 40 жэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Арадай уран бэлигэй һайндэр» — Т. Борисовагай статья. «Ойн баярай сурхарбаан».

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55—Арадай аялганууд. 10.10 — «Очевидное-невероятное». «Необходимая случайность» — кино-хэбсаралга. 11.10 —Үхибүүдтэ — фильм. «Республика Вороньей улицы». 12.30—һүүлэй һонин. (12.35 хүрэтэр). 15.45—һүүлэй һонин. 16.00 — Курск шадархи байлдаанай 40 жэлэй ойдо. Баримтата фильм. 16.40—«Талын дуун»—фильм-концерт түрүүшынхиэ дамжуулагдаха.

Улаан-Үдэ. 16.40—«Байгал» (буряадаар). 17.10—«Ажабайдал» нэрэтэй далай»—Улаан-Үдын студиин очерк.

Москва. 17.30 — «Оскар», Кина и Лазар»—уран һайханай телефильм. 18.55— Баримтата фильм. 19.10—Футболой шэнжэлэл. 19.40—«Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ». 19.55—«Москва —Замбуулин—Калифорни» — замбуулинай теле-хүүргэ. 20.55 —«За синими ночами»—В. Еременкын иимэ нэрэтэй түүжэгэр найруулагдаһан уран һайханай телефильмын 1-дэхи сери түрүүшынхиэ харуулагдаха. 22.00—«Время». 22.30—«За синими ночами» (2-дохи сери). 23.40—«Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 24.00—Футболоор СССР-эй чемпионат. «Динамо» (Минск.—«Спартак». Забһарлагдаһан—«Элүүр : нэг байха гээ һээ» (02.00 хүрэтэр).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.20—Баримтата фильмнүүд. 10.00—Шинии һонирходог юумэн. 10.30 — Фредерик Шопенэй зохёолы ажал. 11.00—Француз хэлэн (1-дэхи жэлэй һуралсал). 11.30—«Волчья шкура». «Как Знайка придумал воздушный шар»—мультфильмнүүд. 12.00 —Ородой болгоһон зүрэглэлнүүд. 12.20—Эрдэм дэлгэрүүлгын телефильм. 12.30 — «Каникулы Кроша». 4-дэхи серитэй уран һайханай телефильм, 1, 2-дохи серинүүд. 14.50—«Таанадтэ, түрэлхидтэй». 15.20—«Вайгач» баримтата телефильм. 15.30—«Мэдэ» шагналта уран һайхан бүтээлнүүдэй дамжуулга. 16.20 — һүүлэй һонин.

Улаан-Үдэ. 16.25—«Сэсуутан» киножурнал.

Москва. 16.40—«Алжир ороноор» кино-шэнжэлэл. 17.00—«Манай корреспондентнүүд» ...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам редактора—2-68-08, зам редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-0?, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-6?, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. г. Улан-Удэ, ул. ...

Н-01558. Заказ № 154.